

VÄGLEDNING

Genomförandet av Fågeldirektivet och Habitatdirektivet i flodmynningar och kustzoner

med särskilt fokus på hamnutveckling och muddring

natur

EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

miljö

Europe Direct är en tjänst som hjälper dig att få svar på dina frågor om Europeiska unionen.

**Gratis telefonnummer (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) Vissa mobiltelefonoperatörer tillåter inte 00 800-nummer eller avgiftsbelägger dem.

En stor mängd övrig information om Europeiska unionen är tillgänglig på Internet via Europa-servern (<http://europa.eu>).

Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå, 2011

ISBN 978-92-79-20345-9
doi:10.2779/90573

© Europeiska unionen, 2011
Kopiering tillåten med angivande av källan.

Detta dokument speglar kommissionens åsikter och är inte bindande.

*Europeiska kommissionen, januari 2011.
Innehållet får återges om källan anges.*

Foto: istockphoto.

Innehållet i den här vägledningen bygger till stor del på diskussioner med och information från medlemsstaternas experter och olika aktörsgupper inom ramen för Europeiska kommissionens arbetsgrupp för flodmynningar och hamnar.

RIKTLINJER FÖR GENOMFÖRANDET AV FÅGELDIREKTIVET OCH HABITATDIREKTIVET I FLODMYNNINGAR OCH KUSTZONER

med särskilt fokus på hamnutveckling och muddring

januari 2011

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	5
1 BAKGRUND	9
1.1 Flodmynningar, kustzoner och EU:s naturvårdslagstiftning	9
1.2 Den integrerade havspolitikerna och den europeiska hamnpolitiken	12
2 PROBLEMFÖRÅGOR.....	13
2.1 Trycket på flodmynningar och kustzoner.....	13
2.2 De viktigaste frågorna för hamnsektorn vad gäller genomförandet av fågeldirektivet och habitatdirektivet	15
2.3 Klimatförändringen: en särskilt viktig fråga i samband med flodmynningar och kustzoner	16
3 RIKTLINJER	18
3.1 Bevarandemål i dynamiska miljöer	18
3.1.1 Förståelse och förvaltning av flodmynningar och kustzoner som komplexa och dynamiska ekosystem	18
3.1.2 Skydd av livsmiljöer och arter av gemenskapsintresse	20
3.1.3 Fastställande av bevarandemål för livsmiljöer i flodmynningar och kustzoner	21
3.2 Integrerad planering	23
3.2.1 Skötsel- och förvaltningsplaner	23
3.2.2 Fysisk planering	24
3.2.3 Nyttan med partnerskap och involvering av allmänheten.....	27
3.3 Projektutveckling och underhållsverksamhet	27
3.3.1 Integrerade projekt och att arbeta med naturen	28
3.3.2 Vad menas med "på lämpligt sätt bedömas" och "kan påverka på ett betydande sätt"?.....	29
3.3.3 Förhållandet mellan strategisk miljöbedömning, miljökonsekvensbeskrivning och lämplig bedömning	29
3.3.4 Kompensationssystem och deras uppföljning	31
3.3.5 Muddring och underhållsverksamhet	32
3.4 Hantering av osäkra faktorer: adaptiv förvaltning	34
BILAGOR	36
ORDLISTA.....	44

SAMMANFATTNING

Det här dokumentet innehåller sektorspecifik vägledning om genomförandet av fågeldirektivet och habitatdirektivet i flodmynningar och kustzoner. Det bygger delvis på diskussioner som förts i en särskild arbetsgrupp med företrädare från medlemsstaterna, intresseorganisationer och icke-statliga miljöorganisationer.

Det har utarbetats på begäran av hamn- och sjöfartssektorn. Hamnar, särskilt i västra Europa, ligger ofta i eller nära flodmynningar. Flodmynningarna är dynamiska och högproduktiva ekosystem och har i många fall utsetts till Natura 2000-områden. Flodmynningarna erbjuder också nödvändigt skydd och lämpliga förhållanden för infartsleder till hamnarna.

Hamnarna är av strategisk betydelse för utvecklingen och förverkligandet av den globala handeln och behöver kontinuerligt expandera. Tidigare har inte särskilt stora miljökrav ställts på sektorn och tillämpningen och tolkningen av miljölagstiftningen, inbegripet EU:s naturvårdsdirektiv, har därför under de senaste åren inneburit en ny utmaning som ibland har lett till att hamnutvecklingsprojekt försenats.

Hamnarna spelar en viktig roll för den ekonomiska utvecklingen, men för att nya utvecklingsprojekt ska kunna genomföras måste rättsäkerheten garanteras. Inom ramen för den europeiska hamnpolitiken, som har utformats av Europeiska kommissionen, rekommenderas att de rättsliga krav som kan hindra utvecklingsprojekt ska ses över (påskyndat förfarande). Den här vägledningen innehåller ett antal rekommendationer och förslag till god praxis som kan förbättra hamnutvecklingen och hamnförvaltningen i eller nära Natura 2000-områden.

Några viktiga rekommendationer är följande:

- Planer och projekt bör alltid utformas på grundval av ömsesidigt gynnsamma strategier i syfte att i enlighet med konceptet "arbeta med naturen" uppnå såväl bevarandemålen för Natura 2000 som de samhällsekonomiska målen.
- Åtgärder för att förhindra eller undvika skador bör alltid väljas framom kompensationsåtgärder.
- Förhandsbedömningar för att utvärdera en plans eller ett projekts potentiella inverkan på berörda Natura 2000-områden bör alltid genomföras. Detta är nödvändigt för att avgöra huruvida en plan eller ett projekt kan få en betydande påverkan på ett Natura 2000-område och huruvida det krävs en lämplig bedömning i den mening som avses i artikel 6.3 i habitatdirektivet.
- Ett föregående djupgående samråd med berörda parter rekommenderas alltid för att förhindra invändningar under tillståndsprocessen för ett projekt.
- Underhållet av hamnar och infartsleder bör införlivas i integrerade förvaltningsplaner för hela farleden eller det påverkade Natura 2000-området. Stora muddringsarbeten bör utformas som en del i ett system för hållbar muddring och sedimenthantering.
- Vid minsta kvarstående vetenskapliga osäkerhet om vilken påverkan en plan eller ett projekt eller de mildrande eller kompenserande åtgärderna kommer att ha, bör det finnas ett i förväg fastställt och validerat system för övervakning av den faktiska inverkan samt en ram för att anpassa de mildrande och kompenserande åtgärderna till denna inverkan.

Inledning

Flodmynningar och kustzoner hör till de mest produktiva ekosystemen i världen och är mycket värdefulla både ekologiskt och ekonomiskt. De är av största betydelse för naturlivet, särskilt för flyttfåglar och häckande fåglar, och har ett stort värde tack vare sina rika naturresurser (t.ex. som yngelområden för kommersiellt viktiga fiskarter). De erbjuder dessutom ett brett utbud av ekosystemtjänster, t.ex. stabilisering av kuster, reglering av näringsämnen, koldioxidbindning, avgiftning av förorenat vatten samt tillhandahållande av mat and energiresurser (*Millennium Ecosystem Assessment*, 2005).

De erbjuder en rad olika ekonomiska fördelar för många sektorer, t.ex. fiskare, industriell verksamhet och tjänsteföretag (bl.a. inom turism och rekreation). Flodmynningar är ofta också idealiska platser för hamnar, marinor och varv, eftersom de ger nödvändigt skydd för fartyg och båtar samt möjlighet att ta sig längre inåt land längs större floder.

Flodmynningar och kustzoner hör emellertid också till de mest dynamiska och komplexa ekosystemen i världen. De innehåller en ständigt föränderlig mosaik av vitt skilda livsmiljöer (habitat). Typiska livsmiljöer i en flodmynning är sandbankar, lerbottnar och sandbottnar, salta våtmarker, sanddyner, kustnära laguner, grunda vikar och sund, rev, skär och småöar, sandstränder och havsklippor.

De flesta av dessa livsmiljötyper skyddas genom direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (vanligen kallat *habitatdirektivet*). Strandfåglar är beroende av flodmynningar och kustzoner under sin flytt från häckningsplatserna till övervintringsplatserna. Det finns dessutom ett stort antal fågelarter som häckar i flodmynningar och livsmiljöer längs kusterna. Många flodmynningar och kustområden skyddas därför också genom direktiv 2009/147/EG om bevarande av vilda fåglar (vanligen kallat *fågeldirektivet*).

Historiskt har många av hamnarna i Europa varit logistiknav där gods från hela världen hanterats, och är det än mer i dag. Sjötransportens betydelse och efterfrågan på sjötransporter har ökat i betydande grad under de senaste 30 åren och kommer sannolikt att fortsätta att öka även i framtiden. Europeiska kommissionen stöder detta transportnät genom sin hamnpolitik och genom att främja höghastighetsleder till sjöss och närsjöfart.

Som det anges i meddelandet om en europeisk hamnpolitik¹ har Europa över 1 200 handelshamnar som ligger utspridda längs 100 000 km kuster. Dessa handelshamnar är knutpunkter för omlastningen mellan olika transportsätt och är av avgörande betydelse för 90 % av EU:s internationella handel. Via hamnarna hanteras 40 % av alla tonkilometer i handeln inom EU, vilket stöder EU:s allmänna transportpolitik². Detta faktum erkändes av Europeiska kommissionen i meddelandet om en integrerad havspolitik för Europeiska unionen, där kommissionen konstaterade att EU tack vare sina kusthamnar och sin sjöfart kan dra nytta av den internationella handelns snabba tillväxt och inta en ledande position i den globala ekonomin.³

Havshamnarna kan också vara viktiga för att minska koldioxidutsläppen, särskilt om de har direkt förbindelse med järnvägar eller navigerbara inre vattenvägar. Även i hamnarna måste dock förberedelser vidtas inför klimatförändringens påverkan.

---

¹ KOM(2007) 616.

² KOM(2006) 314.

³ Europeiska kommissionen, 2007.

Utvecklingen och underhållet av hamnar och farleder överlappar ibland oundvikligen utsedda Natura 2000-områden, och olika intressen är ibland omöjliga att förena. Habitatdirektivet och fågeldirektivet hindrar inte a priori möjligheten att vidareutveckla och använda flodmynningar och kustzoner i eller nära Natura 2000-områden. I dessa direktiv fastställs däremot stegvisa förfaranden för att säkerställa att all utveckling är förenlig med skyddet av de arter och livsmiljöer av europeiskt intresse för vilka områdena har utsetts. I det fallet att ett projekt har ett väsentligt allmänintresse och alternativa lösningar saknas föreskrivs i direktivet en mekanism som tillåter en negativ utveckling, förutsatt att det genom kompensations- och anpassningsåtgärder säkerställs att Natura 2000-nätverket totalt sett förblir sammanhängande.

Trycket på kustzoner och flodmynningar har lett till en mer integrerad och effektiv fysisk planering. Detta, i kombination med en tidig dialog med berörda parter, har genom åren visat sig vara ett effektivt sätt att främja en hållbar utveckling i linje med EU:s miljölagstiftning (t.ex. om naturskydd, vatten och den marina miljön) samt dess hamnpolitik och integrerade havspolitik.

Vägledningens syfte

Europeiska kommissionen har redan gett ut flera vägledningar för att stödja medlemsstaterna i genomförandet av fågeldirektivet och habitatdirektivet i Natura 2000-områden (se bilaga 1). Den här vägledningen är avsedd att även hjälpa medborgarna och berörda parter att bättre förstå nyckelbestämmelserna i direktiven. Det finns ett behov av ytterligare klargöranden, förklaringar och även ett framåtblickande perspektiv på hur EU:s naturvårdslagstiftning ska tillämpas vid utveckling av hamnar samt vid förvaltning av flodmynningar och kustzoner, särskilt mot bakgrund av deras betydelse som infartsleder för havsgående fartyg.

Syftet med den här vägledningen är att förklara det skyddssystem för Natura 2000-områden som föreskrivs i artikel 6 i habitatdirektivet. Det primära fokuset ligger på att klargöra, förklara och diskutera hur EU:s naturvårdslagstiftning ska tillämpas på Natura 2000-områden som är belägna i flodmynningar och kustzoner och även berörs av farleder, med särskild uppmärksamhet på hamnrelaterad verksamhet, inbegripet muddring och industriell verksamhet (t.ex. varv).

Annan miljölagstiftning, såsom ramdirektivet om vatten (2000/60/EG), ramdirektivet om en marin strategi (2008/56/EG), direktiv 2001/42/EG om strategisk miljöbedömning (SMB) och direktiv 85/337/EEG om bedömning av inverkan på miljön ligger utanför den här vägledningens område och behandlas därför inte närmare. Aspekter som rör urbanisering, jordbruk och annan utveckling inom samma områden, eller som rör påverkan från transporter på inre vattenvägar behandlas inte i den här vägledningen. Dessa verksamheter måste dock beaktas i förvaltnings- och skötselplanerna för Natura 2000-områden i flodmynningar samt vid integrerad förvaltning av kustzoner och bedömning av olika verksamheters kumulativa påverkan.

Den här vägledningen bygger delvis på diskussioner i en särskild arbetsgrupp om flodmynningar, kustzoner och hamnar, som har inrättats av Europeiska kommissionen (GD Miljö och GD Energi och transport). Gruppen, som består av berörda parter från olika sektorer, sammanträdde sex gånger 2007–2009. Förutom vägledningen har även ett tekniskt dokument med teknisk och vetenskaplig bakgrundsinformation sammanställts.

Det tekniska dokumentet innehåller allmän information om hur undersökningen genomförts, den litteratur som har använts och resultaten av informationsutbytet mellan arbetsgruppen och den konsultbyrå som ansvarade för den övergripande samordningen. Det tekniska dokumentet kan laddas ner från den offentliga plattformen Circa på <http://circa.europa.eu/Public/irc/env/estuary/home>.

Avsikten är att riktlinjerna i den här vägledningen ska följa bestämmelserna i de relevanta direktiven och de bredare principer som ligger till grund för EU:s lagstiftning om miljö och hamnrelaterad verksamhet. Riktlinjerna har inte lagstiftningskaraktär och innehåller inga nya regler, utan innehåller ytterligare klargöranden och bygger vidare på tidigare riktlinjer. Riktlinjerna speglar kommissionens åsikt om hur direktiven ska genomföras i flodmynningar och kustområden.

Riktlinjerna är inte bindande. Det bör betonas att EU-domstolen ensam är behörig att tolka EU-lagstiftningen. Riktlinjerna ska respektera befintlig rättspraxis och kan komma att anpassas mot bakgrund av ny rättspraxis från domstolen.

Ambitionen med riktlinjerna är att förena behovet av hamnutveckling med behovet av miljöskydd. Målgrupper som väntas använda riktlinjerna är lokala, regionala och nationella eller federala behöriga myndigheter, hamn- och farledsmyndigheter, operatörer, industriföretag, muddringsföretag, sjöfartsindustrin, icke-statliga miljöorganisationer, naturvårdsmyndigheter och förvaltare av Natura 2000-områden.

1. BAKGRUND

1.1. Flodmyrningar, kustzoner och EU:s naturvårdslagstiftning

För att motverka den snabba minskningen av den globala biologiska mångfalden fastställde Europeiska unionen vid EU-toppmötet i Göteborg 2001 målet att senast 2010 hejda förlusten av biologisk mångfald i EU⁴ och att "återställa livsmiljöer och naturliga system"⁵. Detta åtagande är nu fast inbäddat i alla aspekter av EU:s politik. "Natur och biologisk mångfald" är ett av fyra prioriterade åtgärdsområden i sjätte miljöhandlingsprogrammet,⁶ som innehåller ramen för EU:s beslutsfattande på miljöområdet 2002–2012. I sjätte miljöhandlingsprogrammet eftersträvas också i enlighet med fördraget en fullständig integrering av miljöskyddskraven i EU:s övriga politik och åtgärder, inbegripet de krav som syftar till att bevara den biologiska mångfalden.

Fågeldirektivet och habitatdirektivet bildar tillsammans hörnstenarna i EU:s politik för biologisk mångfald. Dessa direktiv ger EU:s medlemsstater möjlighet att utifrån samma stabila lagstiftningsram samarbeta för att skydda de mest värdefulla europeiska livsmiljöerna och arterna i hela deras naturliga utbredningsområde inom EU, oberoende av politiska eller administrativa gränser.

I de båda direktiven krävs att medlemsstaterna ska utse särskilda land- och vattenområden som tillsammans bildar Natura 2000-nätverket. Detta nätverk består av särskilda skyddsområden för skydd av fågelarter och särskilda bevarandeområden för skydd av livsmiljöer och andra arter av europeiskt bevarandeintresse. Syftet med Natura 2000-nätverket är att trygga överlevnaden på lång sikt för de mest hotade arterna och livsmiljöerna i Europa. Andra bestämmelser i direktivet innehåller föreskrifter om ett strikt system för skydd av arterna samt system för övervakning och rapportering.

Artikel 6 i habitatdirektivet är av avgörande betydelse när det gäller förvaltningen och skötseln samt ett hållbart nyttjande av de områden som ingår i Natura 2000-nätverket. I syfte att uppnå en integrerad förvaltning föreskrivs i denna artikel en rad förfarandeåtgärder som syftar till att garantera att den ekonomiska utvecklingen går hand i hand med bevarandet av miljön. Det är medlemsstaternas ansvar att införliva direktiven i sin nationella lagstiftning och att inrätta lämpliga mekanismer för att genomföra bestämmelserna i praktiken.

I artikel 6 i habitatdirektivet föreskrivs tre slag av åtgärder:

1. I artikel 6.1 föreskrivs proaktiva bevarandeåtgärder för de särskilda bevarandeområdena. Dessa åtgärder omfattar t.ex. skötsel- och förvaltningsplaner samt lagar och andra författningar eller avtal.⁷
2. I artikel 6.2 föreskrivs förebyggande åtgärder för samtliga områden i syfte att förhindra en försämring av livsmiljöerna (och betydande störningar för arterna) och i artikel 6.3 i syfte att bedöma effekterna av nya planer och projekt.

---

⁴ Ordförandeskapets slutsatser, Europeiska rådets möte i Göteborg den 15 och 16 juni 2001.

⁵ KOM(2001) 264 slutlig.

⁶ Beslut nr 1600/2002/EG, EGT L 242, 10.9.2002, s. 1.

⁷ För särskilda skyddsområden tillämpas åtgärderna i artikel 4.1 och 4.2 i fågeldirektivet, vilka också betraktas som proaktiva åtgärder.

3. I artikel 6.4 föreskrivs säkerhetsåtgärder, inbegripet ett undantags- och kompensationsystem, som ska tillämpas under tillståndsförfarandet för planer eller projekt som kan ha en negativ påverkan på Natura 2000-områden.

Artikel 6 i habitatdirektivet 92/43/EEG

1. För de särskilda bevarandeområdena skall medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för bevarande, vilket om så krävs innefattar utarbetande av lämpliga skötsel- och förvaltningsplaner särskilt för områdena eller integrerade i andra utvecklingsplaner, samt lämpliga lagar och andra författningar eller avtal, som motsvarar de ekologiska behoven hos de livsmiljötyper i bilaga 1 och de arter i bilaga 2 som finns i områdena.

2. Medlemsstaterna skall i de särskilda bevarandeområdena vidta lämpliga åtgärder för att förhindra försämring av livsmiljöerna och habitaterna för arterna samt störningar av de arter för vilka områdena har utsetts, om sådana störningar kan ha betydande konsekvenser för målen med detta direktiv.

3. Alla planer eller projekt som inte direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av ett område, men som enskilt eller i kombination med andra planer eller projekt kan påverka området på ett betydande sätt, skall på lämpligt sätt bedömas med avseende på konsekvenserna för målsättningen vad gäller bevarandet av området. ... [D]e behöriga nationella myndigheterna [skall] godkänna planen eller projektet först efter att ha försäkrat sig om att det berörda området inte kommer att ta skada ...

4. Om en plan eller ett projekt, på grund av att alternativa lösningar saknas, trots en negativ bedömning av konsekvenserna för området måste genomföras av tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse, inbegripet orsaker av social eller ekonomisk karaktär, skall medlemsstaten vidta alla nödvändiga kompensationsåtgärder för att säkerställa att Natura 2000 totalt sett förblir sammanhängande. ... Om det berörda området innehåller en prioriterad livsmiljötyp eller en prioriterad art, är de enda faktorer som får beaktas sådana som berör människors hälsa eller den allmänna säkerheten...

De livsmiljöer i kustzoner och flodmynningar som skyddas enligt habitatdirektivet täcker en total areal på mer än 45 000 km² av EU:s territorium (se tabell 1, endast den marina delen och tidvattenzonerna, inte dynsystem eller sötvattensvåtmarker).

Dessa skyddade livsmiljöer erbjuder också viloplats för fåglar och sälar, yngelområden för fisk, födosökområden för däggdjur samt särskilda livsmiljöer för växter. Ekosystemen i flodmynningar och kustzoner kan också omfatta andra skyddade livsmiljöer av gemenskapsintresse, såsom gråa sanddyner (habitatkod 2130).

Tabell 1: Arealen av livsmiljöer i kustzoner och flodmynningar som skyddas enligt EU:s miljölagstiftning (enligt Natura 2000-databasen, november 2009)

Natura 2000-livsmiljöer i kustzoner och flodmynningar som avses i det här dokumentet	Total areal i EU-27 (2009)
Estuarier – habitatkod 1130 (306 områden)	643 704,44 ha
Kustnära laguner* – habitatkod 1150 (644 områden)	503 263,71 ha
Stora grunda vikar och sund – habitatkod 1160 (373 områden)	1 250 743,52 ha
Sublittoral sandbankar – habitatkod 1110 (517 områden)	2 436 613,35 ha
Ler- och sandbottnar som blottas vid lågvatten – habitatkod 1140 (422 områden)	809 204,53 ha
Totalt	5 643 529,55 ha

Följande EU-direktiv om miljöbedömningar är också direkt relevanta för utvecklingsplaner och projekt i flodmynningar och kustzoner (se kapitel 3.3.3):

- Direktiv 2001/42/EG om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan (*direktivet om strategisk miljöbedömning* eller *SMB-direktivet*).⁸ Syftet med detta direktiv

⁸ EGT L 197, 21.7.2001, s. 30–37 – se <http://ec.europa.eu/environment/eia/home.htm>

är att säkerställa att miljökonsekvenserna av **vissa planer och program** identifieras, bedöms och beaktas vid utarbetandet och innan de antas.

- Direktiv 85/337/EEG om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt, ändrat 1997 (97/11/EG), 2003 (2003/35/EG) och 2009 (2009/31/EG) (*direktivet om miljökonsekvensbeskrivning* eller *MKB-direktivet*⁹.) Medan strategisk miljöbedömning tillämpas på offentliga planer och program, tillämpas miljökonsekvensbeskrivning på **enskilda offentliga och privata projekt**.

Flodmyrningar och kustvatten berörs också av **ramdirektivet om vatten (2000/60/EG)**. I detta direktiv fastställs en ram för skydd av alla ytvatten (floder, sjöar, vatten i övergångszon och kustvatten) och grundvatten på EU-nivå i syfte att uppnå en god ekologisk status (eller en god ekologisk potential för kraftigt modifierade vattenförekomster) och en god kemisk status fram till 2015.

Flodmyrningar och kustzoner betraktas som vatten i övergångszon eller kustvatten. Enligt ramedirektivet om vatten bör en försämring av dem hindras och deras status som akvatiska ekosystem skyddas och förbättras. Natura 2000-områden och vattenförekomster som omfattas av ramedirektivet om vatten överlappar ofta varandra geografiskt. Även om det huvudsakliga målet för ramedirektivet om vatten och naturvårdsdirektiven är att skydda ekosystemen kompletterar de inte varandra fullständigt vad gäller målsättningar, åtgärder och verktyg. När både naturvårdsdirektiven och ramedirektivet om vatten är tillämpliga bör uppmärksamhet fästas vid samverkan mellan dem.

Inom ramen för ramedirektivet om vatten har en gemensam genomförandestrategi utvecklats för att hantera utmaningarna genom ett samordnat samarbete. Dessutom har en rad vägledningar utarbetats (se bilaga 1). Det är viktigt att erinra om att enligt artikel 4.2 i ramedirektivet om vatten ska bevarandemålen i habitatdirektivet gälla, om dessa är strängare än kraven i ramedirektivet om vatten. Under motsatta omständigheter ska kraven i ramedirektivet om vatten gälla. Närmare uppgifter och riktlinjer om genomförandet av ramedirektivet om vatten finns på följande webbplats: http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/index_en.html

Ramedirektivet om en marin strategi (2008/56/EG) är mer övergripande och omfattar även ekosystemtjänster i havsmiljöer. I detta direktiv fastställs en ram för skydd och återställande av marina ekosystem. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som behövs för att uppnå eller upprätthålla en god miljöstatus i den marina miljön fram till 2020. I fråga om kustvatten överlappar detta direktivs geografiska tillämpningsområde ramedirektivet om vatten. Bestämmelserna om en god miljöstatus i ramedirektivet om en marin strategi är tillämpliga på kustvatten endast såtillvida särskilda aspekter av den marina miljöns miljöstatus inte täcks av ramedirektivet om vatten (t.ex. avfall, buller, valar). Ramedirektivet om en marin strategi är emellertid inte tillämpligt på övergångszoner såsom flodmyrningar.

Dessa båda nyare direktiv kompletterar naturvårdsdirektiven genom att lägga ökad betoning på ekosystemens roll. Som det anges ovan är flodmyrningarna ekosystem med mycket dynamiska särdrag: de förändras dagligen och med årstiderna och genomgår också hydromorfologiska förändringar. Även parametrarna för deras biologiska mångfald och typiska arter förändras över tiden. Även om bevarandet av den biologiska mångfalden är en gemensam nämnare, måste man inse att när livsmiljöer förändras till följd av morfologiska förändringar kan vissa livsmiljöer genomgå betydande förändringar eller till och med

---

⁹ EUT L 156, 25.6.2003, s. 17, EUT L 140, 5.6.2009, s. 114 – se <http://ec.europa.eu/environment/eia/home.htm>

försvinna. Särskilt i fråga om flodmynningar är det viktigt att vara medveten om denna miljö dynamiska natur.

1.2. Den integrerade havspolitik och den europeiska hamnpolitiken

I sitt meddelande om en integrerad havspolitik¹⁰ underströk kommissionen de europeiska kusternas ekonomiska betydelse. Havsområdena står för omkring 40 % av EU:s BNP och befolkning. Varv och sjöfart, hamnar och fiske är viktiga maritima verksamheter, men havsbaserad energiproduktion och kust- och havsturism ger också stora inkomster. Enligt meddelandet om en integrerad havspolitik måste hamnarnas och kustfarledernas kapacitetsutveckling spegla tillväxten i EU:s interna och internationella handel och ske på ett sätt som är förenligt med relaterade EU-mål, i synnerhet miljömålen och konkurrensmålen.

Meddelandet om en europeisk hamnpolitik¹¹ syftar till att skapa ett effektivt EU-hamnssystem som klarar att hantera den utmaning som EU:s framtida transportbehov kommer att innebära. Ett av målen för handlingsplanen i meddelandet är att öka hamnarnas kapacitet så att antalet sjö- och flodtransporter kan öka ytterligare. I EU finns det mer än 1 200 handelshamnar, varav vissa är nyckelpunkter för den modala överföringen. De har en avgörande ekonomisk betydelse, eftersom de hanterar 90 % av EU:s internationella handel. Även om dessa siffror fluktuerar på grund av ekonomiska upp- och nedgångar är den långsiktiga tendensen en fortsatt ökning. Koldioxidutsläppen från vattenburen transport är dessutom små jämfört med andra transportsätt (särskilt vägtransport, men även järnvägstransport).

Under samrådsfasen inför antagandet av meddelandet om en europeisk hamnpolitik tog man upp frågan om miljöhänsyn i hamnar. Hamnaktörerna befarade en rättslig osäkerhet vad gäller fågeldirektivets och habitatdirektivets konsekvenser för deras verksamhet. Å andra sidan tillämpar hamnarna allt oftare hållbara utvecklingsstrategier i syfte att få tillstånd till utvidgning.

Många hamnar och navigationsruttor är belägna i flodmynningar och kustzoner som rymmer ur miljösynpunkt känsliga områden med stort ekologiskt värde. Nödvändigheten att utse Natura 2000-områden i flodmynningar och kustzoner och nödvändigheten att öka hamnarnas kapacitet i syfte att tillgodose transportbehoven i EU har visat sig innebära en utmaning för många medlemsstater. Detta har resulterat i lokala tvister och har föranlett flera domar samt rättspraxis från EU-domstolen. För att möta denna utmaning har flera medlemsstater redan utvecklat strategier för att underlätta en hamnutveckling som uppfyller kraven i habitatdirektivet.

I sitt meddelande om en europeisk hamnpolitik angav kommissionen att den är medveten om de utmaningar som det innebär att förena hamninfrastruktur med kraven i miljödirektiven. Kommissionen har därför tillmötesgått hamnindustrins begäran om riktlinjer för hur de båda naturvårdsdirektiven ska tolkas. Detta är bakgrunden till de här riktlinjerna, som syftar till att förena behovet av hamnutveckling med EU:s miljöskyddsnormer.

---

¹⁰ Europeiska kommissionen, *En integrerad havspolitik för Europeiska unionen*, KOM(2007) 575.

¹¹ Europeiska kommissionen, *Meddelande om en europeisk hamnpolitik*, KOM(2007) 616, 18.10.2007.

2. PROBLEMFÖRÅGOR

2.1. Trycket på flodmynningar och kustzoner

Den mänskliga verksamheten i kustzoner och flodmynningar omfattar sjöfart, muddring, sand- och grusutvinning, fiske, vattenbruk, industri (inbegripet olje- och gasutvinning, vindkraftverk), avledning av avloppsvatten, vattenutvinning (t.ex. för kraftverk och industri), säkerhet (t.ex. sjöförsvaret och översvämningsskydd), rekreation (t.ex. fågelskådning och jakt), urbanisering, skydd för kablar, rör och tunnlår, militär verksamhet och forskningsverksamhet.

All denna verksamhet kan enskilt eller i kombination ha en betydande inverkan på bevarandemålen för flodmynningar och kustzoner. Nedan ges exempel på inverkan som är direkt relaterad till farleder och hamnverksamhet.

1. Muddringsarbeten

Stora muddringsarbeten och underhållsmuddring samt flytt av muddermassor påverkar hydrodynamiken och geomorfologin i flodmynningar. En naturlig sedimentering sker beroende på de hydrauliska krafterna i området och mängden tillgängligt sediment. Sedimenten kommer antingen från erosion i avrinningsområdet eller den marina miljön eller från båda. Efter en viss punkt uppnås en sorts balans och flodmynningen börjar avge sediment i stället för att hålla dem kvar. Varje faktor som påverkar hydrodynamiken och/eller geomorfologin kan ändra balansen och sedimentflödet och på så sätt ändra lokaliseringen av livsmiljöerna i ekosystemen i flodmynningar och kustzoner (t.ex. lerbottnar eller sandbankar).

Vid stora muddringsarbeten krävs särskild uppmärksamhet, eftersom tillförseln av sediment kan ändras och jämvikten i flodmynningen påverkas. Detta beror på att när flodmynningen görs djupare kan saltvattenuppträngningen nå längre upp i floden, vågornas kraft mot strandlinjen kan öka, tidvattenintervall och tidvattenströmmar kan förändras liksom mängden suspenderade sediment och sedimenteringen. Vidare kan de hydrodynamiska förändringarna och deras inverkan på erosionen, depositionen och transporten av sediment orsaka sekundära geomorfologiska förändringar på andra ställen än muddringsområdet, inbegripet erosion av lerbankar och salta våtmarker.

Underhållsmuddring är en regelbunden och kontinuerlig verksamhet som är nödvändig för att bibehålla ett navigerbart djup i flodmynningen eller längs kusten. Underhållsmuddring och stora muddringsarbeten kan ha liknande inverkan på ett område. Den avgörande skillnaden är att stora muddringsarbeten innebär en större förändring, medan underhållsmuddring, om än i mindre steg, förhindrar systemet från att återgå till sitt ursprungliga tillstånd. Detta innebär att det ständigt finns problem som behöver åtgärdas om en gynnsam bevarandestatus ska kunna bibehållas för livsmiljöer och arter. En del av påverkan kan korrigeras genom att ändra muddringsmetoderna och använda teknik för sedimenttillförsel, men sådan teknik är inte allmänt använd.

Under vissa omständigheter kan muddermassor även komma till nytta, t.ex. kan de användas för att tillföra sediment till stränder, men man måste se till att viktiga samhällen i tidvattenzoner inte täcks. Detta visar behovet av en noggrann bedömning av de hydrodynamiska effekterna i flodmynningar och kustvatten. Systemet för sedimenthantering måste omfatta en noggrant utformad plan för muddring och kvittblivning av muddermassor.

2. Underhållsverksamhet

Annan underhållsverksamhet än underhållsmuddring, t.ex. underhåll, byte eller installation av sjömärken, pålar, ljus, fartygstidtabeller och förtöjningar, förlängning av stapelbäddar eller vågbrytare samt underhåll av skyddsmurar mot havet, översvämningsskydd och vågskärmar kan inverka negativt på bevarandemålen i flodmynningar och kustzoner.

3. Kommersiell sjöfart

Den kommersiella sjöfarten i hamnar kan delas in i två breda kategorier: fartygstrafik och fartygsrörelser samt lastningsverksamhet. Fartygsrörelser i flodmynningar och kustvatten kan påverka en livsmiljös särdrag både genom vågsvall och av propellrarna orsakad grumlighet i vattenpelaren. Fartygsrörelsernas påverkan kan antingen vara negativ, t.ex. erosion i tidvattenzonen i flodmynningar och/eller resuspension av sediment, eller positiv, t.ex. syresättning av vattenpelaren.

Buller (ovan och under vattenytan) till följd av fartygstrafik kan orsaka störningar av skyddade marina djur. Fartyg som ankrar (utanför ankringsområdet) kan störa eller skada djur och växter på havsbotten (t.ex. skaldjursbankar, mjuka koraller, sjögräs). Utsläpp från fartyg till luften, avfallshantering och ballastvattenhantering kan inverka på livsmiljöerna vid närliggande kuster.

Hantering av torra bulklast kan orsaka utsläpp av damm och luftföroreningar (kväve, svavel). Flytande bulklast kan behöva hanteras via rörledningar, vilket innebär en potentiell risk för läckage, utsläpp och spill. Last som av misstag släpps i den marina miljön kan ha en stor miljöpåverkan. Även invasiva främmande arter som följer med fartygen, t.ex. i ballastvattnet, kan ha en negativ inverkan på skyddade områden. Sist men inte minst innebär fartygsrörelserna en risk för katastrofer (läckage av olja eller last).

Den kommersiella fartygstrafikens operativa aspekter (avfallshantering, ballastvattenhantering, luftföroreningar etc.) omfattas av nationella och internationella regler och föreskrifter (t.ex. Internationella sjöfartsorganisationens konvention om ballastvatten och bilagorna 1–6 till Marpolprotokollet). Dessutom finns det ett frivilligt initiativ av hamnmyndigheterna att främja "grön sjöfart" genom utveckling av ett miljöindex. Miljöindexet fokuserar huvudsakligen på luftföroreningar från havsgående fartyg.

4. Landåtervinning och markanvändning i hamnar

Själva hamnarna kan inverka på Natura 2000-områden när det behöver byggas ny infrastruktur (terminaler, järnvägsspår, rörledningar, vägar, nya industrier och stora markområden för logistikföretagen) som kan påverka närliggande Natura 2000-områden. I vissa områden där den tillgängliga arealen inte räcker till kan hamnarna behöva ta mark från havet. Vid utbyggnad i Natura 2000-områden krävs i de flesta fall att ett system för miljökompensation inrättas, oavsett om marken tas från land eller från havet.

5. Industrianläggningar

I hamnområden finns ofta industrianläggningar såsom raffinaderier, energianläggningar, hubbar för torrbulk och flytande bulk samt containerterminaler. Den kumulativa inverkan av industriverksamhet, sjötrafik och annan trafik kan orsaka en negativ ekologisk påverkan i närliggande Natura 2000-områden. Miljöfrågor som rör luftkvalitet, buller och avfall regleras genom särskild lagstiftning och politik, som dock inte tas upp i de här riktlinjerna. Det är ofta

obligatoriskt att använda bästa tillgängliga teknik och detta i sig kan också begränsa trycket på miljön i skyddade områden.

2.2 De viktigaste frågorna för hamnsektorn vad gäller genomförandet av fågeldirektivet och habitatdirektivet

En av de viktigaste faktorerna vid hamnutbyggnad är att planeringen av nya projekt är säker och kan ske långt i förväg. Under de senaste åren har förseningar vid terminalutbyggnader inträffat i olika europeiska hamnar. Enligt European Sea Ports Organisation (ESPO) finns det ett antal orsaker till förseningarna, t.ex. intern hamnpolitik, miljöinvändningar, utredningar om inverkan på marknadsandelarna, finansieringssvårigheter och domstolsärenden (ESPO, 2007).

ESPO offentliggjorde redan 2007 en uppförandekod, *Code of Practice on the Birds and Habitats Directives* (ESPO, 2007), som innehåller ett antal rekommendationer till hamnmyndigheterna vad gäller fågeldirektivets och habitatdirektivets rättsliga verkningar vid hamnutveckling. Uppförandekodens sista kapitel innehåller en lista över frågor där ytterligare vägledning från Europeiska kommissionen efterlyses.

Nedan återges några frågor som är viktiga för hamnmyndigheterna vid hamnutveckling och hamnverksamhet i eller i närheten av skyddade flodmynningar eller kustzoner. De flesta av dessa frågor, med undantag för frågan om kostnadsdelning mellan berörda aktörer, behandlas närmare i den här vägledningen.

1. Hur kan en proaktiv strategi och integrerad planering ge större rättsäkerhet?
2. Hur kan överenskommelse nås i ett tidigt skede mellan alla aktörer genom ett brett offentligt samråd och involvering av berörda parter i projektutformningen?
3. Hur kan kostnaderna delas mellan alla relevanta aktörer som kan ha nytta av att de samhällsekonomiska utvecklingsmålen integreras med bevarandemålen i Natura 2000-områden?
4. Hur kan krav på kompensation undvikas genom systematisk tillämpning av effektiva mildrande åtgärder som gör att en negativ påverkan kan förhindras innan den inträffar?
5. Hur kan samarbetet mellan projektutvecklare, miljöorgan och icke-statliga organisationer förbättras i syfte att främja flexibla strategier och ömsesidigt gynnsamma situationer?

En annan viktig fråga för hamn- och farledsoperatörerna är hur underhållsverksamhet som muddring ska hanteras i eller i närheten av Natura 2000-områden. För nya planer och projekt finns redan omfattande riktlinjer om tillämpningen av artikel 6 i habitatdirektivet, men kontinuerlig verksamhet har hittills inte behandlats i samma utsträckning. I kapitel 3.3.4 ges därför ytterligare vägledning om denna fråga.

För hamnexploatörer är det också viktigt att veta hur ingående uppgifter som krävs när man ska göra en tillräcklig bedömning av nya planers eller projekts potentiella påverkan, i enlighet med kraven i fågeldirektivet och habitatdirektivet. Det behövs även vägledning om hur osäkra faktorer ska hanteras. ESPO har gett ut en checklista som kan vara användbar (se bilaga 3).

2.3 Klimatförändringen: en särskilt viktig fråga i samband med flodmynningar och kustzoner

Kustzoner och flodslätter hör till de områden som är mest sårbara för klimatförändringen, eftersom de är särskilt utsatta vid en höjning av havsnivån kombinerad med ökad risk för stormar, kraftiga regn och störtfloder. Skadorna på bebyggda områden och infrastruktur kan bli stora.

Översvämningsåtgärder, t.ex. vallar, landåtervinning och andra slag av skydd mot havet, kan leda till en "ihoptryckning" av kusten (*coastal squeeze*), vilket innebär att allt mindre plats blir kvar för naturliga processer som motverkar erosion av kusten eller anpassar den till förändringar såsom en höjning av havsnivån. Ihoptryckning förekommer särskilt i låglänta områden och tidvattenzoner, som naturligt skulle anpassa sig till en förändrad havsnivå, stormar och tidvatten, men hindras från att göra det på grund av icke-flexibla hinder såsom vägar, vallar, bebyggelse samt infrastruktur för hamnar och industri.

I flodmynningar och kustområden behövs innovativa åtgärder för att förhindra en ihoptryckning av kusten. En naturlig ihoptryckning med liknande effekter inträffar när kusten gränsar till stigande mark och eroderade livsmiljöer inte kan förflyttas på grund av markens stigning.

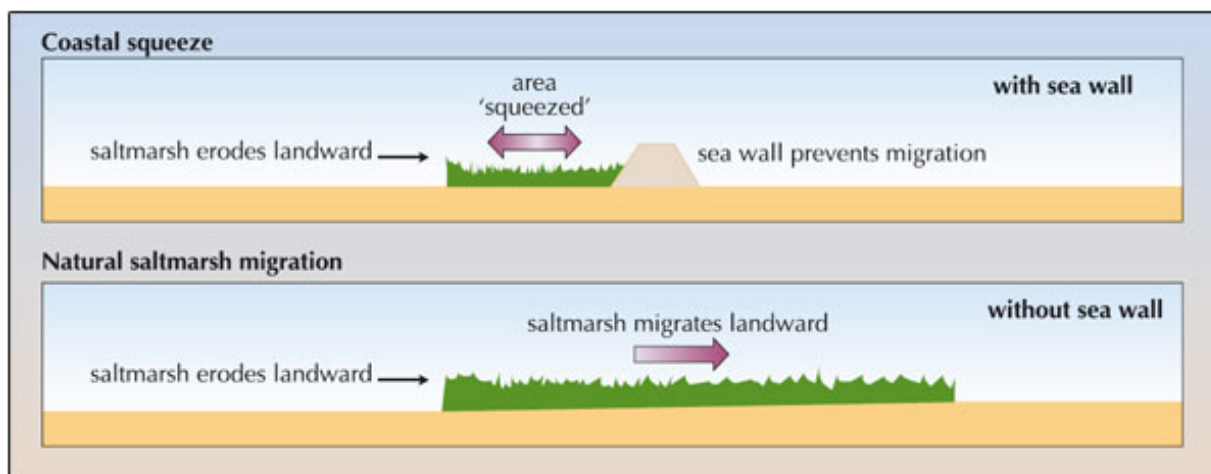

Bild 1: En ihoptryckning av kusten inträffar när havsnivån stiger, men en förflyttning av livsmiljön hindras av tidvattens-/översvämningskydd (Environment Agency, Storbritannien, 2005).

Klimatförändringen kommer att kraftigt påverka EU:s naturliga miljö och nästan alla delar av samhället och ekonomin. En höjning av havsnivån kommer att minska vågbrytarnas och kajmurarnas skyddande effekt. Perioder med minskad nederbörd i avrinningsområdena kring floderna kan leda till minskad sötvattenavrinning och en högre grad av sedimentering i flodmynningarna. Låga flodvattennivåer under torra sommarperioder kan också hindra fartygstrafiken till inlandshamnar.

En höjning av havsnivån till följd av klimatförändringen kommer naturligtvis att leda till förändrade tidvattenförhållanden såsom större tidvattenskillnader och på grund av detta ökad strömningshastighet. Detta kan leda till att tidvattnet "pumpar med sig" en ökad mängd sediment (*tidal pumping*), en effekt som ytterligare kan krympa de värdefulla grunda vattenområdena och orsaka oönskad sedimentering, som till och med kan leda till en förlust av den biologiska mångfalden och sist men inte minst ett ökat behov av muddring. Men det största problemet med en höjning av havsnivå är att det kanske inte kommer att finnas

tillräckligt med sediment för att lerbottnar och sandbottnar ska kunna höja sig i takt med havsnivån. I sådana fall kan detta leda till en ökning av livsmiljöerna i tidvattenzonerna. I ett litet antal hamnar i EU kan problem uppstå till följd av sedimentering i tidvattenzonerna. Ett större problem är dock den möjliga sedimentexport och ökade erosion som kan uppstå till följd av otillräckliga ackumulationsområden där sedimentering kan ske.

3. RIKTLINJER

Syftet med de här riktlinjerna är att ge nationella behöriga myndigheter, hamn- och farledsmyndigheter, hamn- och farledsoperatörer samt icke-statliga miljöorganisationer en uppsättning praktiska rekommendationer om hur fågeldirektivet och habitatdirektivet ska genomföras i flodmynningar och kustzoner, med särskilt fokus på hamnutveckling och muddringsarbeten. Följande huvudaspekter behandlas: bevarandemål i dynamiska miljöer, integrerad planering, projektutveckling och adaptiva strategier. Tillämpning av riktlinjerna bör leda till en effektivare planering och effektivare utvecklingsstrategier samt underlätta påskyndade förfaranden för utbyggnad av hamnar i enlighet med meddelandet om strategiska mål och rekommendationer för EU:s sjöfartspolitik fram till 2018, KOM(2009) 8.

Erfarenheterna har visat att ett tidigt samarbete mellan berörda parter ofta är en förutsättning för en framgångsrik planering och undvikande av förseningar. Flodmynningar och kustzoner är mycket komplexa och dynamiska miljöer som är intressanta för vitt skilda sektorer. De är i allmänhet av synnerligen stort intresse såväl ur miljöbevarandesynpunkt som samhällsekonomiskt. Detta gör planeringen av utvecklingsprojekt till en komplex process, men som ändå kan genomföras balanserat, kostnadseffektivt, snabbt och integrerat. Ett nyckelmål är, under antagandet att alla parter är medvetna om sina rättsliga skyldigheter, att skapa en grundläggande förståelse av hur flodmynningar fungerar som ekosystem.

3.1. Bevarandemål i dynamiska miljöer

3.1.1. Förståelse och förvaltning av flodmynningar och kustzoner som komplexa och dynamiska ekosystem

Innan bevarandemål fastställs för dynamiska miljöer som flodmynningar och kustzoner är det viktigt att förstå hur dessa komplexa ekosystem fungerar, hur de utvecklas "morfologiskt" och hur de kan påverkas av människans verksamheter och klimatförändringen. Balansen mellan olika komponenter (fysiska, kemiska, biologiska och hydromorfologiska) i ekosystemen i flodmynningar och kustzoner är mycket komplex och kan lätt påverkas av mänsklig verksamhet såsom hamnrelaterad verksamhet, jordbruk eller översvämningssåtgärder. Såväl de ekologiska som de ekonomiska värdena i dessa ekosystem måste bevaras för att tillgodose samhällets behov.

En ekosystembaserad metod av det slag som anges i ramdirektivet om en marin strategi¹² är väl lämpad för att förvalta komplexa system som flodmynningar och kustzoner. Enligt denna ekosystembaserade metod betraktas ekosystemet som en ekologisk enhet med en typisk struktur samt typiska processer och funktioner som interagerar med den omgivande miljön. Med den ekosystembaserade metoden förs analysen upp på en högre geografisk nivå än att endast avse livsmiljöer/vattenförekomster. Klimatförändringen kommer att ha en potentiell inverkan såväl på den biologiska mångfalden och hydromorfologin i flodmynningar och kustområden som på mänsklig verksamhet såsom hamnutveckling och hamndrift.

---

¹² 2008/56/EG (Europeiska unionens officiella tidning, 25.6.2008): Allmänna bestämmelser, artikel 1.3: en ekosystembaserad metod för förvaltning av mänskliga aktiviteter, som säkerställer att dessa aktiviteter samlade tryck hålls inom nivåer som är förenliga med uppnåendet av [bevarandemålen, en god ekologisk status och] god miljöstatus och att de [estuarina, kustnära och] marina ekosystemens kapacitet att reagera på antropogena förändringar inte äventyras, samtidigt som ett hållbart utnyttjande av marina varor och [ekosystem]tjänster möjliggörs för nuvarande och kommande generationer.

Riktlinjer för planering och beslutsfattande som baseras på kunskap om ekosystemen

- De fysiska processerna och den morfologiska utvecklingen i de specifika flodmynningarna och kustzonerna bör undersökas i detalj. De behöriga myndigheterna bör vid fastställandet av bevarandemål för ekosystemen basera sig på bästa tillgängliga och solida vetenskapliga kunskap om dessa faktorer.
- Innan bevarandemål fastställs för flodmynningar och kustzoner som utsetts till Natura 2000-områden bör förekomsten, den geografiska spridningen och den faktiska bevarandestatusen för alla livsmiljöer och arter som skyddas enligt naturvårdsdirektiven fastställas i detalj, liksom de potentiella hot som de är utsatta för.
- Integrerade skötsel- och förvaltningsplaner för flodmynningar bör fastställas och genomföras som ett viktigt instrument för att bevara och skydda kritiska processer, områden och arter samtidigt som utrymme medges för en hållbar ekonomisk utveckling. Om möjligt bör dessa skötsel- och förvaltningsplaner infogas i den övergripande förvaltningsplanen för avrinningsdistriktet.
- När integrerade skötsel- och förvaltningsplaner för Natura 2000-områden fastställs bör bevarandemålen och målen för den samhällsekonomiska utvecklingen beaktas tillsammans. En ekosystembaserad metod bör tillämpas för att möjliggöra ett hållbart nyttjande av varor och tjänster med fullständig respekt för områdets bevarandemål.
- När en flodmynning eller kustzon utvecklas försvinner vissa arter och livsmiljöer medan andra tillkommer. I bevarandemålen och bevarandeåtgärderna för Natura 2000-områden bör hänsyn därför tas till den systemspecifika dynamiken och utvecklingstendenserna. Vidare bör man beakta skillnaden mellan naturliga tendenser och de som följer av mänsklig påverkan, nämligen ihoptryckning av kusten och morfologiska förändringar till följd av fördjupning av farleder.
- Osäkerhet eller bristande kunskaper om fysiska, morfologiska eller biologiska processer bör så långt möjligt minimeras genom ytterligare forskning. Om osäkerheten kvarstår bör adaptiva övervakningsprogram inrättas. Nya underlag och vetenskapliga uppgifter bör införlivas i skötsel- och förvaltningsplanen och om nödvändigt resultera i en lämplig anpassning av förvaltningsåtgärder och övervakningssystem.
- När bevarandemålen utvecklas bör även möjliga åtgärder för anpassning till klimatförändringen övervägas. Framför allt bör regional obalans i sedimenteringen åtgärdas. Brist på sediment kan leda till ytterligare erosion, t.ex. från våtmarker, Vadehavsområdet (1110, 1130 och 1140), sandbankar, stränder och dyner.
- Proaktiva och strategiska metoder för kustförvaltning bör utvecklas. Prioritet bör fästas vid att öka kustsäkerheten och ekosystemens återhämtningsförmåga samt upprätthålla en god sedimentbalans i ekosystemen i kustzoner och flodmynningar.
- Om möjligt bör naturområden utvidgas proaktivt i stället för som en reaktion på inverkan orsakad av katastrofer eller klimatförändringar. Spridningskorridorer för arterna bör finnas som ett viktigt anpassningsverktyg.
- När förändringar i sedimenteringsgraden leder till förlust av viktiga livsmiljöer såsom grunda vatten bör adaptiva förvaltningsplaner för sediment övervägas som ett instrument för att uppnå bevarandemålen.

3.1.2. Skydd av livsmiljöer och arter av gemenskapsintresse

Längs nordöstra Atlantkusten är flodmynningarna utsatta för tidvatten. Dessa flodmynningar är kustvikar som till skillnad från ”stora grunda vikar och sund” i allmänhet har en betydande sötvatteninfluens. Blandningen av sötvatten och havsvatten samt den minskade vattenströmningen i skydd av flodmynningen leder till deposition av fina sediment och ofta bildas utsträckta sand- och lerbottnar i tidvattenzonen. Ekosystemen i dessa flodmynningar karakteriseras av livsmiljöer som förekommer i tidvattenzoner (*slikke*) inbegripet salta våtmarker (*schorre*). Flodmynningarna i Östersjön, Medelhavet och Svarta havet betraktas som subtyper med bräckt vatten och nästan inget tidvatten.

Flodmynningar och kustzoner är dynamiska system som samtidigt innehåller flera olika livsmiljötyper och habitat för arter. Sandbankar (1110¹³), ler- och sandbottnar (1140), rev (1170) och salta våtmarker (1310–1330) kan också ingå som komponenter i livsmiljön estuarier (1130). De innehåller även korridorer för flyttande arter (t.ex. fisk) och är viloplats för många fågelarter. Även kustnära laguner (1150*) eller stora grunda vikar och sund (1160) kan ibland vara sammankopplade med dessa områden.

Där kanaler och/eller farleder förekommer utgör de under samtliga geografiska förhållanden en integrerad del av livsmiljötypen ”estuarier”. De spelar en roll för flodmynningarnas och närliggande kustzoners hydrologiska funktion, bl.a. vattencirkulationen och depositionen av sediment.

En flodmynning ska i allmänhet ses som ett komplex av olika livsmiljöer. När bevarandemål fastställs för flodmynningar eller kustzoner måste hänsyn även tas till andra intilliggande kustområden. När det gäller att definiera livsmiljöer ges ytterligare vägledning i tolkningsmanualen för Europeiska unionens livsmiljöer (*Interpretation Manual of European Union Habitats*). Manualen reviderades 2007 för vissa livsmiljöer (t.ex. de marina livsmiljöerna 1110, 1170 och 1180). Det finns även ett antal nationella vägledningar. För livsmiljötypen estuarier (1130) varierar emellertid definitionen/tolkningen beroende på medlemsstat.

Flera nyckelparametrar bestämmer den biologiska funktionen i flodmynningar och kustzoner. Förekomsten eller avsaknaden av arter (gömfröiga växter, bentiska evertebrater, fiskar, fåglar och däggdjur etc.) beror på systemets beteende och dess ekologiska näringsväv. De påverkas av fysiska parametrar som turbiditet och salthalt. Större fysiska förändringar i flodmynningar och kustzoner, t.ex. till följd av hamn- och farledsprojekt, kan möjligen påverka vissa arters överlevnad i näringskedjan.

När det gäller de specifika akvatiska livsmiljöer som omfattas av habitatdirektivet bidrar bestämmelserna i ramdirektivet om vatten, om de kemiska, biologiska och hydromorfologiska faktorer som krävs för en god ekologisk status, till uppnåendet av naturvårdsdirektivens mål. En del av de typiska arterna i livsmiljöerna i bilaga 1 till habitatdirektivet används som indikatorer för att bedöma den ekologiska statusen i enlighet med ramdirektivet om vatten (gömfröiga växter, bentisk fauna och fisk).

Bevarandestatusen för de arter och livsmiljöer som skyddas enligt naturvårdsdirektiven är inte enbart beroende av en god ekologisk kvalitet hos de vattenförekomster som anges i ramdirektivet om vatten, även om en god ekologisk kvalitet absolut är en nyckelförutsättning. Arternas lokala bevarandestatus kan även bero på andra specifika faktorer som måste fastställas från fall till fall.

---

¹³ Habitatkod enligt habitatdirektivet.

Andra åtgärder än de som föreskrivs i ramdirektivet om vatten och som kan krävas enligt fågeldirektivet eller habitatdirektivet är till exempel lugna viloplats för sälar eller födosökområden i livsmiljöer i tidvattenzoner för uttrar eller vid lågvatten för fåglar, eller till och med skapandet av lämpliga häckningsplatser för fåglar. Den viktigaste utmaningen är att försöka hitta en strategi som genererar ömsesidiga fördelar och att i ett tidigt skede harmonisera målen och åtgärderna i ramdirektivet om vatten med de mål och åtgärder som gäller för Natura 2000.

Riktlinjer för val av Natura 2000-områden och integrering med ramdirektivet om vatten

- En flodmynning eller kustzon bildar en ekologisk enhet tillsammans med de omgivande livsmiljötyperna på land och i tidvattenzoner. När det gäller att bevara miljön bör dessa olika livsmiljötyper inte behandlas separat, och detta är ett faktum som måste beaktas när gränserna för området bestäms.
- Navigationsrutter och/eller fartygsleder är en integrerad del av de utsedda Natura 2000-områdena och bör omfattas av skötsel- och förvaltningsplanerna.
- Medlemsstaterna och lokala myndigheter bör samordna fastställandet av bevarandemål samt genomförandet och övervakningen av åtgärder inom ramen för naturvårdsdirektiven och ramdirektivet om vatten. Om möjligt bör integrerade förvaltningsplaner fastställas för ramdirektivet om vatten och Natura 2000.

3.1.3. Fastställande av bevarandemål för livsmiljöer i flodmynningar och kustzoner

Att utforma bevarandemål för flodmynningar och kustzoner är en verklig utmaning, eftersom ekosystemen i dessa områden är mycket komplexa och dynamiska. Det slutliga ansvaret för att utforma lämpliga bevarandemål, prioriteringar och instrument som är anpassade till det nationella, regionala och lokala sammanhanget ligger alltid hos medlemsstaten.

I detta sammanhang kan följande frågor uppkomma:

- Hur fastställer man bevarandemål på nationell/lokal nivå?
- Hur kan skötsel- och förvaltningsplanerna för Natura 2000 följa en ekosystembaserad metod och ändå vara till hjälp vid kvantifieringen av bevarandemål och fastställandet av bevarandeåtgärder för livsmiljöer och arter?
- Hur kan samhällsekonomiska mål integreras i bevarandemålen och skötsel- och förvaltningsplanerna för Natura 2000?

Bevarandemål och bevarandeåtgärder måste fastställas både på nationell nivå och på områdesnivå. Enligt artikel 2.1 i habitatdirektivet är syftet med direktivet att bidra till att säkerställa den biologiska mångfalden genom bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter i "medlemsstaternas europeiska territorium som omfattas av fördraget".

Enligt artikel 4.4 i habitatdirektivet ska medlemsstaterna utse områden av gemenskapsintresse till särskilda bevarandemål "varvid prioriteringar skall fastställas mot bakgrund av den betydelse området har för att möjliggöra att en gynnsam bevarandestatus hos en livsmiljötyp i bilaga 1 eller en art i bilaga 2 bibehålls eller återställs, och för att Natura 2000 skall bli sammanhängande, och mot bakgrund av den risk för försämring eller förstörelse som området är utsatt för".

Enligt artikel 6.1. ska medlemsstaterna vidta bevarandeåtgärder för varje särskilt bevarandemål. I de specifika bevarandemålen på områdesnivå ska de prioriteringar som

fastställts enligt artikel 4.4 beaktas. Dessa är till hjälp vid fastställandet av de specifika bevarandeåtgärderna för ett visst område.

Bevarandemålen på medlemsstatsnivå och områdesnivå kompletterar varandra, eftersom Natura 2000 är ett nätverk där varje område har en specifik funktion i det sammanhängande systemet. Detta innebär att bevarandemålen på områdesnivå också bidrar till uppnåendet av bevarandemålen på nationell nivå.

När det gäller att fastställa de specifika bevarandeåtgärderna på områdesnivå anges i artikel 2.3 i habitatdirektivet att hänsyn ska tas till "ekonomiska, sociala och kulturella behov och till regionala och lokala särdrag". Dessa hänsyn får emellertid inte äventyra det övergripande målet för Natura 2000-nätverket som är "att göra det möjligt att bibehålla eller i förekommande fall återställa en gynnsam bevarandestatus hos de berörda livsmiljötyperna och arterna i deras naturliga utbredningsområde". Alla områden bidrar på ett specifikt sätt till detta mål, men alla bidrag är inte nödvändigtvis likvärdiga.

För de särskilda bevarandeområdena ska tre slag av åtgärder vidtas: proaktiva bevarandeåtgärder i enlighet med artikel 6.1, förebyggande åtgärder för att förhindra försämring av livsmiljöerna i enlighet med artikel 6.2 samt särskilda åtgärder för bedömning och beviljande av nya planer och projekt i enlighet med artikel 6.3 och 6.4. Samtliga dessa åtgärder ska vidtas för att uppnå bevarandemålen för ett särskilt område. Enligt artikel 4 i fågeldirektivet ska särskilda bevarandeåtgärder likvärdiga de som anges i artikel 6.1 i habitatdirektivet vidtas för de särskilda skyddsområden som föreskrivs i fågeldirektivet. Bestämmelserna i artikel 6.2, 6.3 och 6.4 i habitatdirektivet gäller också de särskilda skyddsområden som föreskrivs i fågeldirektivet.

Riktlinjer för fastställande av bevarandemål

- När ett område av gemenskapsintresse väl har valts ut i enlighet med förfarandet i artikel 4.2 i habitatdirektivet ska den berörda medlemsstaten så snart som möjligt och senast inom sex år utse området till särskilt bevarandeområde, varvid prioriteringar ska fastställas mot bakgrund av den betydelse området har för att möjliggöra att en gynnsam bevarandestatus hos en livsmiljötyp i bilaga 1 eller en art i bilaga 2 bibehålls eller återställs, och för att Natura 2000 ska bli sammanhängande, och mot bakgrund av den risk för försämring eller förstörelse som området är utsatt för (artikel 4.4 i habitatdirektivet).
- När de nationella behöriga myndigheterna överväger bevarandemål bör de beakta flodmyningarnas och kustvattnens dynamiska natur och de naturliga fluktuationer hos skyddade arter och livsmiljötyper som detta innebär.
- När bevarandemål övervägs bör full hänsyn tas till de morfologiska, kemiska och biologiska processerna. Man bör känna till flodmyningarnas och kustvattnens ekologiska funktioner, såsom hydrologiska funktioner, funktionen som yngelområden eller häckningsplatser eller platser där flyttfågelarter uppehåller sig under en viss årtid.
- Bevarandemålen och bevarandeåtgärderna för Natura 2000-områden bör grunda sig på en bedömning av den lokala bevarandestatusen hos skyddade livsmiljöer och arter samt områdets relativa betydelse för att Natura 2000 ska förbli sammanhängande samt för bibehållandet eller återställandet av en gynnsam bevarandestatus hos skyddade livsmiljöer och arter. De bör även spegla risken för försämring eller förstörelse som området är utsatt för. En plans eller ett projekts påverkan på områdets integritet måste bedömas (artikel 6.3) mot bakgrund av bevarandemålen för området.

- Bevarandestatusen den dag då området väljs ut bör användas som referensvärde för att utvärdera försämringen av området (artikel 6.2). I detta sammanhang bör man även beakta de vinster som gjorts genom de återställande åtgärder som vidtagits eller andra förbättringar, t.ex. en ökning av fågelpopulationerna, som beror på ett ökat tryck på andra områden eller åtgärder som vidtagits för att motverka klimatförändringen, samt förluster som orsakats av naturlig utveckling eller klimatförändringen. I detta sammanhang är den standardiserade datablanketten för området ett viktigt referensdokument.
- Hamn- och farledsmyndigheterna bör rådfrågas i ett tidigt skede av utvecklingen och genomförandet av bevarandeåtgärder för de Natura 2000-områden som är belägna nära hamnar eller farleder. När bevarandeåtgärder fastställs för ett särskilt område bör ekonomiska, samhällsliga och kulturella krav samt regionala och lokala särdrag, t.ex. den faktiska situationen i hamnen och den förväntade ekonomiska utvecklingen beaktas. Detta får dock inte riskera respektive områdes bidrag till det övergripande målet för Natura 2000-nätverket eller ett sammanhängande Natura 2000-nätverk.
- Bevarandemålen bör inte vara statiska. Tvärtom behöver de anpassas till hur arternas och livsmiljöernas bevarandestatus faktiskt utvecklas och till hur andra ekologiska faktorer utvecklas i en komplex och dynamisk miljö.
- Övervakningssystem bör inrättas för att övervaka den kortsiktiga såväl som långsiktiga utvecklingen, såsom morfologisk dynamik och cirkulation/omfördelning av sediment. På grundval av de noterade tendenserna kan bevarandemålen och skötsel- och förvaltningsåtgärderna ses över om och när detta är nödvändigt (med tillämpning av principerna för adaptiv förvaltning).

3.2. Integrerad planering

3.2.1. Skötsel- och förvaltningsplaner

I habitatdirektivet rekommenderas att skötsel- och förvaltningsplaner upprättas för Natura 2000-områden, men de är inte obligatoriska. Dessa planer förefaller som en lämplig lösning för att skapa klarhet kring bevarandemålen och utveckla åtgärder för bevarande eller förbättring av naturvärdena i linje med systemets processer. Skötsel- och förvaltningsplanerna ger tillfälle att förena hållbar ekonomisk utveckling, säkerhetsfrågor och tillgänglighet med bevarandemålen. De gör det möjligt att integrera återkommande och rutinmässig underhållsverksamhet med bevarandemålen.

Skötsel- och förvaltningsplanerna är också ett lämpligt verktyg för att göra återkommande rutinverksamhet, såsom underhållsmuddring, förenlig med miljöskyddet samt involvera hamnmyndigheter och andra aktörer i skötseln och förvaltningen av Natura 2000-områden.

Om underhållsverksamheten är direkt knuten till förvaltningen av området och således har integrerats i en skötsel- och förvaltningsplan för Natura 2000, kommer den att utformas så att den sannolikt inte får en negativ påverkan på områdets integritet eller skadar bevarandemålen. I detta fall kan verksamheten tillåtas utan den föregående lämpliga bedömning som föreskrivs i artikel 6.3 i habitatdirektivet.

Den administrativa bördan, förseningarna och den rättsliga osäkerheten kan minskas om de strategiska hamnplanerna, de förvaltningsplaner för avrinningsdistrikt som föreskrivs i ramdirektivet om vatten samt skötsel- och förvaltningsplanerna för Natura 2000 integreras med varandra.

Riktlinjer för skötsel- och förvaltningsplanerna för Natura 2000

- Integrerade skötsel- och förvaltningsplaner bör upprättas för Natura 2000-områden, särskilt för områden i närheten av hamnar eller annan industriverksamhet.
- Hamn- och farledsmyndigheterna bör aktivt involveras i upprättandet av skötsel- och förvaltningsplanerna för Natura 2000-områden i närheten av hamnar och farleder.
- Strategiska hamnplaner, de förvaltningsplaner för avrinningsdistrikt som föreskrivs i ramdirektivet om vatten samt skötsel- och förvaltningsplanerna för Natura 2000 bör samordnas och om möjligt integreras med varandra för att dra full nytta av potentiella vinn-vinn-situationer.
- Återkommande underhållsverksamhet som är nödvändig för att underlätta hamnverksamheten och infarten till hamnen bör integreras i skötsel- och förvaltningsplanerna och utformas så att den inte skadar bevarandemålen för området.

3.2.2. Fysisk planering

Fysisk planering och integrerad förvaltning som grundar sig på framåtblickande och proaktiva strategier kan underlätta genomförandet av bevarandeåtgärderna i områdena och bidra till ökad rättssäkerhet för hamnutvecklingsprojekt. Integrerad planering är ett sätt att åstadkomma samverkan och komplementaritet. Det är ett verktyg som främjar samhälleligt ansvarstagande och en hållbar utveckling. Integrerad planering kan göra det möjligt att undvika paradoxer, konflikter och i sista hand konkurrens om utrymmet. Genom att förutse de friktioner som kan uppstå sparar man tid och undviker processuella tvister.

I Europeiska kommissionens rekommendation 2002/413/EG om en integrerad förvaltning av kustområden läggs grunden till en bättre strategisk planering. Med integrerad förvaltning av kustområden avses en *”miljömässigt hållbar, ekonomiskt rättvis, socialt ansvarsfull och kulturellt anpassad förvaltning av kustområdena, som upprätthåller integriteten för denna viktiga resurs, samtidigt som sådana lokala traditionella aktiviteter och seder beaktas som inte utgör något hot mot känsliga naturområden eller mot de vilda arternas bevarande i dessa områdens fauna och flora”* (Janssen, 2005).

Den strategiska metod som föreslås i rekommendationen om en integrerad förvaltning av kustområden betonar skyddet av kustmiljön (på grundval av en ekosystembaserad metod som bevarar miljöns integritet och funktion), men också hotet från klimatförändringen och från ohållbar ekonomisk verksamhet och sysselsättning. I rekommendationen föreslås en del principer, t.ex. *”[e]n kombination av instrument som är avsedda att underlätta samstämmighet mellan olika sektorspolitiska mål och mellan planering och förvaltning”*.

I ramdirektivet om en marin strategi (2008/56) krävs vidare att medlemsstaterna fram till 2016 ska anta åtgärdsprogram, som kan omfatta *”[k]ontroller av rumslig och tidsmässig utbredning: förvaltningsåtgärder som reglerar var och när en aktivitet är tillåten”* (bilaga VI). Ramdirektivet om en marin strategi innehåller således en grund för marin fysisk planering av de marina vatten som omfattas av direktivet.

Integrerad fysisk planering gör det möjligt att förutse svårigheter och negativ miljöpåverkan samt att undvika potentiella konflikter och förseningar i projektutvecklingen. När problemen på fysisk nivå är lösta löper enskilda projekt mindre risk att stöta på svårigheter under tillståndsförfarandet, om projektledarna och tillståndsmyndigheten, under en beslutsprocess grundad på en förhandsbedömning eller en lämplig bedömning på fysisk nivå, kan förlita sig på de övergripande planerna.

Fysisk planering och integrerad planering strider inte mot de påskyndade förfaranden som föreslagits av Europeiska kommissionen,¹⁴ eftersom man genom förutseende planering kan lösa senare problem. För bättre planering behövs visserligen litet längre tid, men konflikter under tillståndsförfarandet kan undvikas och framför allt bidrar det till att förhindra osäkerhet och förseningar.

Planer för markanvändning och sektoriella planer, inbegripet planer för hantering av översvämningsrisker, är uppenbart relevanta. En del av dem har direkta rättsliga verkningar för markanvändningen medan andra endast har indirekta verkningar. Till exempel tillämpas regionala eller geografiskt omfattande fysiska planer ofta inte direkt, utan fungerar som en grund för mer detaljerade planer eller som en ram för beviljande av utvecklingstillstånd, vilka i sin tur har direkta rättsliga verkningar. Avsikten med integrerade strategiska planer är att i förväg säkerställa att de grundläggande villkoren för att genomföra integrerade projekt är uppfyllda. Planerna bör genomgå en strategisk miljöbedömning och en lämplig bedömning i enlighet med artikel 6.3 i habitatdirektivet.

Planering av markanvändningen är en integrativ process, där olika användningsanspråk utvärderas. Genom en lämplig bedömning i enlighet med artikel 6.3 i habitatdirektivet görs en kritisk utvärdering av planens potentiella inverkan på berörda Natura 2000-områden och identifieras möjliga ändringar av politik eller förslag så att en negativ påverkan på Natura 2000-områdena kan undvikas. En av de största fördelarna med en lämplig bedömning på planeringsnivån är att detta kräver beslut om planens innehåll, vilket gör det möjligt att undvika en eventuell betydande negativ påverkan på berörda Natura 2000-områden och således även eventuella konflikter och förseningar på projektnivån. Bestämmelserna i artikel 6 innehåller således inte endast lagstiftningskrav, utan är också ett värdefullt verktyg vid strategisk planering.

Återhämtningsförmågan hos ekosystem i flodmyrningar och kustzoner kan stärkas genom proaktiva miljöutvecklingsåtgärder. Sådana åtgärder kan också genomföras på mark som ägs av hamn- eller farledsmyndigheter och som är avsedd för framtida hamn- eller farledsutveckling, men för närvarande inte används för det ändamålet, eller mark som ägs av andra parter (staten, miljöorganisationer eller privata markägare). Integrerade skötsel- och förvaltningsplaner för Natura 2000-flodmyrningar kan användas som en ram för att avgöra vilka förvaltnings- och skyddsåtgärder som ska vidtas på denna mark.

Det ska slutligen betonas att det för en framgångsrik planeringsprocess är av yttersta vikt att allmänheten och icke-statliga organisationer involveras och ges möjlighet att delta. Öppenhet och en kvalitativ strategi underlättar allmänhetens deltagande och engagemang, även om detta inte nödvändigtvis undanröjer risken för tvister.

Riktlinjer för fysisk planering

- All planering av markanvändningen bör ske utifrån en solid och välgrundad kunskapsbas som innehåller all nödvändig information om bevarandemålen samt om hamnarna och de hamnrelaterade utvecklingsmålen. Det ekonomiska behovet av ytterligare kapacitet i farleder och hamnar är en avgörande fråga som tydligt måste demonstreras genom strategisk planering på medellång/lång sikt. Användningen av befintlig kapacitet bör optimeras (inbegripet bättre samordning av infrastruktur och kapacitet mellan olika europeiska hamnar).

---

¹⁴ Europeiska kommissionen, *Strategiska mål och rekommendationer för EU:s sjöfartspolitik fram till 2018*, meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén, 13 sidor, 2009.

- Den fysiska planeringen bör utföras på lämplig nivå (behöriga nationella, regionala eller lokala myndigheter, hamnmyndigheter etc.).
- Om möjligt bör en integrerad fysisk planering som även är föremål för en strategisk miljöbedömning tillämpas i syfte att förutse svårigheter och negativ miljöpåverkan samt undvika potentiella konflikter och förseningar i projektutvecklingen.
- För en bättre integrering av miljö- och hamnpolitiken bör den strategiska planeringen ske med avseende på den mest relevanta ekologiska enheten (t.ex. flodmynning, avrinningsdistrikt).
- Vid fysisk planering bör klar åtskillnad göras mellan strategisk nivå och projektnivå. Bedömningen på strategisk nivå kan förenklas genom att man undviker att beakta detaljer som endast avser det enskilda projektet.
- Vid integrerad fysisk planering bör man försöka hitta den rätta balansen mellan ekonomiska mål och bevarandemål. Planeringen bör betraktas som ett instrument för att förena och integrera den ekonomiska verksamhetens mål med målen för biologisk mångfald.
- De nationella, regionala och lokala behöriga myndigheter som ansvarar för att välja ut och förvalta Natura 2000-områden bör ha ett nära samarbete med de myndigheter som ansvarar för den fysiska planeringen. Alla berörda aktörer inbegripet hamn- och farledsmyndigheter, terminaloperatörer, icke-statliga miljöorganisationer och andra offentliga aktörer bör involveras i ett tidigt skede av planeringen i syfte att förena de samhälleliga och ekonomiska intressena med bevarandemålen för Natura 2000-områdena.
- Hamn- och farledsmyndigheterna bör involveras i all relevant planeringsverksamhet (inbegripet skötsel- och förvaltningsplanerna för Natura 2000), eftersom en strategisk planering gör det lättare att samordna investeringar, lösa områdesöverskridande problem, identifiera mindre skadliga alternativa lösningar och, vid behov, tvingande orsaker av väsentligt allmänintresse samt främja en proaktiv miljöutveckling.
- Om en strategisk plan eller ett strategiskt program inte innehåller tillräckligt detaljerade uppgifter för att en fullständig lämplig bedömning ska kunna utföras i enlighet med artikel 6.3 i habitatdirektivet, kan den miljörapport som utarbetats inför den strategiska miljöbedömningen användas för att göra en lämplig bedömning på projektnivå och vid behov förbereda ett undantagsförfarande i enlighet med artikel 6.4 i habitatdirektivet. Redan i samband med den strategiska miljöbedömningen bör man kunna identifiera de projekt som kan få en betydande negativ påverkan på Natura 2000-områden och som under tillståndsförfarandet för projektet måste genomgå en lämplig bedömning i enlighet med artikel 6.3.
- Olika projekts kumulativa inverkan identifieras och bedöms bäst redan vid utarbetandet av de fysiska planerna.
- Hamn- och farledsmyndigheterna bör eftersträva en effektiv markanvändning genom att optimera marktilldelningen för industriverksamhet i hamnen och optimalt utnyttja olika transportsätt såsom sjöfrakt, frakt på inre vattenvägar och järnvägsfrakt.
- Hamn- och farledsmyndigheterna bör överväga möjliga proaktiva miljöutvecklingsåtgärder för att förbättra återhämtningsförmågan hos ekosystemen i flodmynningar. Man bör överväga att tillfälligt inrätta naturområden på mark som är avsedd för hamnutveckling, men tills vidare inte används för det ändamålet. Hur marken ska förvaltas och skyddas bör fastställas i integrerade förvaltningsplaner.

3.2.3. Nyttan med partnerskap och involvering av allmänheten

Riktlinjer för involvering av allmänheten

- De som utvecklar nya projekt bör i förväg bedöma projektets effekter och samråda med de behöriga miljöskyddsmyndigheterna om huruvida planen kan få en betydande negativ påverkan på ett Natura 2000-områdes integritet eller bevarandemålen för det. Planläggningsmyndigheterna bör i ett tidigt skede av planeringsprocessen inleda samråd med de behöriga myndigheterna och icke-statliga organisationer.
- Eftersom lagstiftningen kring miljöfrågor och fysisk planering är så komplex, rekommenderas ett strukturerat samråd och kommunikation mellan olika behöriga myndigheter, aktörer och icke-statliga organisationer. Transport- och miljöförvaltningar bör hålla ständig kontakt och samarbeta för att garantera att processen löper smidigt på planeringsnivå såväl som projektnivå. Hamn- och farledsmyndigheter, operatörer och användare samt icke-statliga miljöorganisationer bör vara företrädare i genomförandeprocesserna, även under gränsöverskridande omständigheter.
- Särskild hänsyn krävs när planer eller projekt kommer att ha en inverkan över de nationella gränserna. Berörda länder bör hålla varandra underrättade och samarbeta i ett tidigt skede av planeringsprocessen.

3.3. Projektutveckling och underhållsverksamhet

En utbredd missuppfattning är att EU:s naturvårdsdirektiv grundar sig på principen "inget – om inte". Denna uppfattning grundar sig på tolkningen att de miljöpolitiska målen alltid har företräde framom de ekonomiskpolitiska målen. En sådan princip skulle strida mot principerna för hållbar utveckling, som innebär att en avvägning bör göras mellan miljöfördelar samt samhällliga och ekonomiska krav (se artikel 2.3 i habitatdirektivet). Integrerad planering redan i ett tidigt skede samt utveckling av integrerade projekt är av avgörande betydelse, eftersom det främjar principen "ja – om" och bereder vägen för vinn-vinn-lösningar.

Farleds- och hamnprojekt som ingår i transeuropeiska transportnät (TEN-T) eller svarar mot nationella prioriteringar bör lättare kunna betecknas som att de har ett väsentligt allmänintresse. När tillstånd för en plan eller ett projekt ges på grundval av tvingande skäl av allmänintresse krävs dock enligt habitatdirektivet en motivering av varför sådana skäl anses föreligga.

Alternativa lösningar med mindre eller ingen negativ påverkan ska alltid utredas noggrant i förväg och endast om alternativa lösningar saknas får en plan eller ett projekt med betydande negativ påverkan på ett Natura 2000-område tillåtas. Tillståndsförfarandet kan innebära rättslig osäkerhet när tillstånd behöver revideras, uppdateras eller så småningom avslutas. Denna osäkerhet blir emellertid mindre om bestämmelserna i habitatdirektivet tillämpas korrekt och bevarandemålen integreras redan i ett mycket tidigt skede av planeringen.

Riktlinjerna nedan innehåller rekommendationer om integrerade projekt, den korrekta tillämpningen av begreppen "på lämpligt sätt bedömas" och "kan påverka på ett betydande sätt", användningen av adaptiv förvaltning och bedömningen av kompensationsåtgärder som en sista utväg.

3.3.1. Integrerade projekt och att arbeta med naturen

World Association for Waterborne Transport Infrastructure (PIANC)¹⁵ offentliggjorde 2008 ett ståndpunktsdokument med titeln *Working with Nature*. I dokumentet sägs att när det gäller utvecklingsprojekt inom sjötrafiken behövs ett helt nytt tankesätt för att göra det lättare att nå ömsesidigt gynnsamma lösningar. Genom dokumentet främjas en proaktiv, integrerad metod med fokus på följande:

- Att uppnå projektmålen i ett ekosystemsammanhang i stället för att bedöma konsekvenserna av ett i förväg utformat projekt.
- Att identifiera ömsesidigt gynnsamma lösningar i stället för att endast minimera den ekologiska skadan.
- Enligt *Working with Nature* ska projektmålen således i första hand fastställas med hänsyn till det naturliga systemet och inte med hänsyn till en teknisk design. Detta är en metod som måste tillämpas tidigt i projektet när större flexibilitet fortfarande är möjlig. En proaktiv metod som *Working with Nature* bör tillämpas inte endast på projektnivå utan också vid utvecklingen av strategiska planer och program (se integrerad planering).

Om ett projekt utformas innan miljöfrågorna beaktas, blir miljökonsekvensbeskrivningen oundvikligen endast ett försök att mildra eller begränsa skadan, vilket kan innebära icke-optimala lösningar och missade möjligheter. *Working with Nature* handlar om mer än att undvika eller mildra miljöpåverkan av ett i förväg utformat projekt. Den handlar om olika sätt att uppnå projektmålen samtidigt som man arbetar med naturliga processer samt skyddar, återställer eller förbättrar miljön.

En liknande metod har utvecklats inom ramen för Interregprojektet SAND och har testats i översvämningssprojekt i Nederländerna. Denna metod kallas *Integral Design* och grundas på att olika planer integreras på ett sätt som maximerar nyttan för alla samtidigt som det övergripande målet kan nås kostnadseffektivt och smidigt.

Denna allmänna metod kan starkt rekommenderas, eftersom den är förenlig med principen att miljöskador i första hand bör undvikas eller åtgärdas vid källan. Den är i linje med habitatdirektivet. En lämplig bedömning behöver emellertid ändå göras (artikel 6.3) om det inte går att utesluta en betydande påverkan på ett Natura 2000-område. Som en allmän regel är åtgärder för att förhindra eller undvika skada att föredra framom kompensation.

Riktlinjer för att arbeta med naturen

- Projektutformningen bör helst grunda sig på vinn-vinn-strategier som syftar till att uppnå både bevarandemålen för Natura 2000 och de samhällsekonomiska målen.
- Projektet bör utformas i enlighet med konceptet "arbeta med naturen". Detta innebär att man redan i ett tidigt skede av projektutformning och projektutveckling samtidigt med de tekniska målen även beaktar de relevanta bevarandemålen för Natura 2000.
- Som en allmän regel bör åtgärder för att förhindra eller undvika skada alltid föredras framom kompensationsåtgärder.

---

¹⁵ <http://www.pianc.org>

3.3.2. Vad menas med "på lämpligt sätt bedömas" och "kan påverka på ett betydande sätt"?

Europeiska kommissionen har även tidigare gett ut vägledningar för att hjälpa medlemsstaterna och operatörerna att förstå och tillämpa artikel 6 i habitatdirektivet (se bilaga 1). Rekommendationerna i den här vägledningen avser särskilt farleder och hamnrelaterad verksamhet.

Ekologin och den biologiska mångfalden beror på de lokala förhållandena (de abiotiska och biotiska faktorernas föränderlighet och komplexitet) samt evolutionen i tid och rum. Begreppen "lämpligt" och "betydande" är inte normativa och vid bedömningen måste de lokala förhållandena beaktas från fall till fall. Som Stojanovic & al. (2006) har betonat innebär den omständigheten att varje hamn har en unik geografisk, hydrografisk och kommersiell profil att strategin "en passar alla", med färdiga svar på hur miljön ska skötas och förvaltas, kanske inte är lämplig även om många nämnare är gemensamma.

Det samma gäller för förvaltningen av flodmynningar, eftersom ekosystemens särdrag bland annat är beroende av flodmynningens geografiska läge. En områdesspecifik analys är därför alltid nödvändig. En "lämplig" bedömning innebär att man vid bedömningen beaktar samtliga lokala faktorer och bevarandemål. Den måste också baseras på bästa tillgängliga vetenskapliga underlag.

3.3.3. Förhållandet mellan strategisk miljöbedömning, miljökonsekvensbeskrivning och lämplig bedömning

Det finns många likheter mellan förfarandena för strategisk miljöbedömning (SMB) och miljökonsekvensbeskrivning (MKB) samt den lämpliga bedömning som enligt habitatdirektivet ska utföras när planer eller projekt påverkar Natura 2000-områden. Men detta innebär inte att det är samma förfarande, utan det finns också några viktiga skillnader. En strategisk miljöbedömning eller miljökonsekvensbeskrivning kan således inte ersätta eller användas i stället för en lämplig bedömning, och inget av förfarandena åsidosätter de andra.

De kan naturligtvis genomföras parallellt, och den information som används för en "lämplig bedömning" kan även användas vid MKB-/SMB-förfarandena, men i sådana fall bör det gå att i SMB-miljörapporten eller i MKB-miljödokumentationen tydligt särskilja och identifiera den lämpliga bedömningen, eller också bör en separat rapport sammanställas om den så att dess resultat kan skiljas från resultaten av MKB-/SMB-förfarandena.

En av de viktigaste skillnaderna mellan SMB/MKB och den lämpliga bedömning som utförs enligt habitatdirektivet, förutom att de mäter olika aspekter av den naturliga miljön och att kriterierna för att fastställa vad som är "betydande" är olika, är hur resultaten ska följas. Vid strategisk miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning fastställs främst förfarandekrav, men inga obligatoriska miljönormer. Vid bedömning enligt habitatdirektivet fastställs däremot konkreta krav, huvudsakligen genom antagande av en miljönorm, dvs. bevarandemål för ett Natura 2000-område och krav på att bevara dess integritet.

Om det vid en lämplig bedömning inte kan säkerställas att en plan eller ett projekt inte kommer att ha en negativ påverkan på ett Natura 2000-områdes integritet, får myndigheten således inte ge tillstånd för planen eller projektet i dess aktuella utformning, förutom om den i undantagsfall kan tillämpa särskilda förfaranden för planer eller projekt för vilka det inte finns några mindre skadliga alternativa lösningar och vilka anses ha ett väsentligt allmänintresse.

Avsikten med en strategisk miljöbedömning eller miljökonsekvensbeskrivning är däremot att göra planläggningsmyndigheten fullständigt medveten om den föreslagna planens eller projektets miljökonsekvenser, så att dessa *beaktas* i det slutliga beslutet. Tabellen i bilaga 4 innehåller en jämförelse av de tre förfarandena.

Riktlinjer för bedömningar

- Hur betydande påverkan en plan eller ett projekt får är i hög grad beroende av områdets särdrag och bevarandemål (som anges i den standardiserade datablanketten, handlingarna om utseende av ett område som särskilt bevarandeområde, bevarandeprioriteringarna, skötsel- och förvaltningsplanen etc.).
- När ett förslag om ett utvecklingsprojekt för en hamn eller en farled läggs fram ska en förhandsbedömning göras som ett första steg. Om förhandsbedömningen visar att projektet sannolikt inte kommer att ha någon betydande påverkan på det berörda Natura 2000-området, får den behöriga myndigheten avvika från skyldigheten att göra en lämplig bedömning av konsekvenserna för området och dess bevarandemål i enlighet med artikel 6.3 i habitatdirektivet. Bedömningen av risken för betydande påverkan ska göras på grundval av vetenskapliga kriterier och mot bakgrund av bland annat särdragen och de särskilda miljöförhållandena i det område som berörs av planen eller projektet. Faktorer som bör beaktas är bland annat påverkans omfattning, storlek, komplexitet, sannolikhet, varaktighet, frekvens och möjliga reversibilitet. Bedömningen bör göras av de behöriga myndigheterna.
- Om det på grundval av objektiv information inte kan uteslutas att ett projekt kommer att ha en betydande påverka på ett Natura 2000-område, antingen enskilt eller i kombination med andra planer eller projekt, ska projektet genomgå en lämplig bedömning enligt artikel 6.3.
- Efter det att alla relevanta uppgifter har samlats in och en grundlig lämplig bedömning har gjorts bör emellertid mindre kvarstående osäkra faktorer inte hindra eller begränsa projektet för alltid, förutsatt att åtgärderna är reversibla. Detta ska avgöras från fall till fall. Vid osäkerhet om särskilda mekanismer i komplexa ekosystem i flodmynningar eller kustzoner bör hamn- och farledsutvecklarna bedöma karaktären hos kvarstående osäkra faktorer och hantera dem med hjälp av riktade övervaknings- och anpassningsstrategier. Övervakningssystem bör utformas så att eventuell oväntad utveckling kan upptäckas i ett skede där effektiva korrigeringsåtgärder fortfarande är möjliga.
- Avsaknaden av negativ påverkan beror ibland på att den förutsedda påverkan inte överskrider angivna tröskelvärden. Det är då viktigt att övervaka att tröskelvärdena inte överskrids. Tröskelvärdena bör alltid motiveras på grundval av vetenskapliga kriterier.
- I samband med en lämplig bedömning bör information lämnas om samtliga särdrag hos det projekt eller den plan som kan komma att påverka området, det totala område eller areal som kommer att påverkas, särdragen hos andra projekt eller planer som tillsammans med projektet kan orsaka en kumulativ inverkan, eventuella planerade eller befintliga miljöskyddsinitiativ som kan komma att påverka områdets status i framtiden, förhållandet (t.ex. avstånd) mellan projektet eller planen och Natura 2000-området samt krav (t.ex. MKB/SMB) som ställs av tillståndsmyndigheten.

- Informationen om det skyddade området bör innefatta: bevarandemålen för Natura 2000-området, bevarandestatus och andra viktiga uppgifter om områdets livsmiljöer enligt bilaga I eller arter enligt bilaga II, områdets fysiska och kemiska särdrag som kan påverkas av projektet, dynamiken hos livsmiljöerna, arterna och deras ekologi, aspekter i området som är känsliga för en förändring, viktiga strukturella och funktionella förhållanden som skapar och upprätthåller områdets integritet, andra frågor som rör bevarandet av området, inbegripet troliga framtida naturliga förändringar och i vilken utsträckning dessa förändringar behöver åtgärdas för att bevarandemålen för området ska uppnås.
- Åtgärder för att undanröja eller minska en betydande påverkan (mildrande åtgärder) bör planeras under projektutformningen. Om nödvändigt kan arbetet med dem slutföras i samband med den lämpliga bedömningen (översyn av projektets utformning, kompletterande mildrande åtgärder). Projektet kan då eventuellt nå en nivå där det inte kommer att ha någon negativ påverkan på områdets integritet.

3.3.4. Kompensationssystem och deras uppföljning

Observera att kommissionen har gett ut riktlinjer som direkt rör bestämmelserna i artikel 6.4 i habitatdirektivet och att dessa bör läsas tillsammans med följande avsnitt (se bilaga 1).

Riktlinjer för kompensation

- I de fall där man i avsaknad av alternativa lösningar tillåter en negativ påverkan behövs kompensationsåtgärder som fullständigt uppväger eventuella förluster eller skador i området. Kompensationsåtgärderna bör noggrant anpassas efter det slag av påverkan som förutses och bör inriktas på att se till att Natura 2000-nätverket förblir sammanhängande samt på de särskilda faktorer som påverkas på områdesnivå. Detta kräver att åtgärderna inriktas på de strukturella och funktionella aspekterna av områdets integritet, de livsmiljötyper och artpopulationer som påverkas och dessa faktorer bidrag till ett totalt sett sammanhängande Natura 2000-nätverk.
- Kompensationsåtgärderna måste vara genomförbara och fungerande så att Natura 2000-nätverket förblir sammanhängande. Den uppskattade tidsplanen och eventuella underhållsåtgärder som behövs för att öka effektiviteten bör fastställas så tidigt som möjligt i projektet. När man väl har enats om ett kompensationssystem, tillstånd har beviljats och ett övervakningsprogram har inrättats, bör oförutsedda osäkra faktorer i princip inte bereda några betydande svårigheter för själva kärnan i planen eller projektet. Vid sådan nya osäkra faktorer bör man emellertid vidta riktade undersökningar och om nödvändigt en utökad övervakning samt anpassningsåtgärder eller korrigeringsåtgärder.
- För viktiga livsmiljöer och arter bör förlusterna kvantifieras mot bakgrund av aktuella kunskaper och expertbedömningar. Kompensationsåtgärderna måste utformas mot bakgrund av bästa vetenskapliga kunskap och bör fylla de ekologiska funktioner som är nödvändiga för att stödja påverkade arter och livsmiljöer.
- En bedömning bör göras av förhållandet mellan skadan för miljön/kompensationens nytta: det är allmänt erkänt att förhållandet mellan kompensation/skada i allmänhet bör ligga en bra bit över 1:1. Ett kompensationsförhållande på 1:1 eller lägre bör således övervägas endast om det kan visas att åtgärderna kommer att vara till 100 % effektiva för att på kort tid återställa en god struktur och funktionalitet.

- Lämpliga kompensationsområden bör väljas med hänsyn till följande:
  - (a) Kompensation i Natura 2000-området, om de komponenter som behövs för att garantera ett ekologiskt sammanhängande område och nätverkets funktionalitet existerar inom området.
  - (b) Kompensation utanför Natura 2000-området, om samma bidrag till det ekologiska nätverket därigenom kan uppnås. Det nya området kan vara ett annat område som valts ut till Natura 2000 eller också ett område som inte ingår i Natura 2000. I det sistnämnda fallet måste området utses till Natura 2000-område.
- Kompensationsåtgärderna måste säkerställa kontinuitet hos de ekologiska processer som är nödvändiga för att upprätthålla ett totalt sett sammanhängande Natura 2000-nätverk. Kompensationssystemet bör vara i kraft när den negativa påverkan inträffar i området i fråga. Ett tidigt genomförande är av yttersta vikt. Det kan vara nödvändigt att tillämpa särskilda mildrande åtgärder för att motverka eventuella förluster fram till dess att systemet införts.
- Alla de bestämmelser – tekniska, rättsliga eller ekonomiska – som är nödvändiga för att genomföra kompensationsåtgärderna bör fastställas innan planen eller projektet börjar genomföras, i syfte att förhindra eventuella oväntade förseningar som kan hindra åtgärdernas effektivitet.
- Finansiering, övervakning och rapportering: för kompensationsåtgärderna krävs att det i förväg säkerställs en sund rättslig och ekonomisk grund för långsiktigt genomförande, skydd, övervakning och underhåll.

3.3.5. Muddring och underhållsverksamhet

När hamnar är belägna i eller nära flodmynningar är det vanligt att infartsleden går genom utsedda Natura 2000-områden. I de flesta hamnar är muddring nödvändigt för att hålla farlederna öppna. Eventuella konflikter med skyldigheten att bevara ett Natura 2000-områdes integritet kan uppstå. Verksamhet såsom kontinuerlig eller regelbundet återkommande underhållsmuddring kan dock vanligen utformas så att den inte påverkar Natura 2000-områdenas integritet eller bevarandemålen negativt.

Muddermassorna kan hanteras så att hänsyn tas till miljön i flodmynningen. Om en lämplig strategi tillämpas för placeringen av sediment (t.ex. om sediment flyttas till en del av flodmynningen där sediment behövs) kan muddringsarbeten till och med inverka positivt på flodmynningens bevarandestatus. Ny information och bästa praxis visar att en välgenomtänkt plan för flytt av muddermassorna kan bidra till återuppbyggnaden av värdefulla morfologiska strukturer i flodmynningen och ge intressanta miljöfördelar.

Utveckling av innovativa muddringskoncept i kombination med ett strikt övervakningssystem kan göra det lättare att uppnå både mål som avser sjöfarten och bevarandemålen för Natura 2000. När det gäller att hitta lämpliga lösningar för underhållsmuddring bör ett system för hållbar muddring och sedimenthantering tillämpas. Sådana system gör det lättare att undvika problem, konflikter och förseningar och maximerar om möjligt den potentiella positiva inverkan på flodmynningarnas och kustzonernas bevarandestatus.

Genom metoder för hållbar muddring och sedimenthantering kan även underhållsarbetenas inverkan längs navigationsrutterna mildras. Dessa metoder undanröjer emellertid inte automatiskt behovet av en bedömning i enlighet med artikel 6.3 i habitatdirektivet. Vid strategier för hållbar muddring bör nödvändig bakgrundsinformation lämnas till den behöriga myndigheten så att denna kan bedöma sannolikheten för en möjlig negativ påverkan på berörda Natura 2000-områden.

Inom ramen för ett system för hållbar muddring och sedimenthantering kan återkommande underhållsmuddring och flytt av sediment utnyttjas för att uppnå både mål som avser sjöfarten och bevarandemålen för Natura 2000.

Följande sex steg är väsentliga vid förberedandet och genomförandet av system för hållbar muddring och sedimenthantering:

- Att förstå den fysiska omgivningen (morfologi, hydrologi, salthalt etc.) i det berörda området.
- Att samla in nödvändig information om muddringsarbetet för att i detalj kunna bedöma miljöpåverkan.
- Att bedöma muddringsarbetets påverkan på den naturliga miljön (flodmynningens morfologi och hydrodynamik, känsliga livsmiljöer och arter, påverkan på lång och kort sikt).
- Att välja ut optimala metoder, beskriva alla möjliga lösningar för att mildra den negativa påverkan och som en sista utväg undersöka möjliga kompensationsåtgärder som kan vidtas om inte en betydande negativ påverkan i sin helhet kan undvikas genom mildrande åtgärder.
- Att genomföra ett övervakningsprogram för att utröna vilka miljömål som uppnås.
- Att säkerställa att olika aktörer deltar under hela processen i syfte att undvika klagomål och förseningar i förfarandet.

Hantering av muddringsarbeten och kvittblivning av muddermassor i marina miljöer regleras genom internationella konventioner som Londonkonventionen, Oslo-Pariskonventionen (OSPAR), Helsingforskonventionen (HELCOM), Barcelonakonventionen och Bukarestkonventionen.

Riktlinjer för stora muddringsarbeten

- Stora muddringsarbeten bör utformas inom ramen för ett system för hållbar muddring och sedimenthantering. När en betydande påverkan på ett Natura 2000-område, också i kombination med andra planer eller projekt, inte kan uteslutas måste en lämplig bedömning göras av påverkan i enlighet med artikel 6.3 i habitatdirektivet.
- Tillämpning av smarta strategier för muddring och flytt av sediment bör bidra till att mildra den negativa påverkan och om möjligt återställa eller utveckla värdefulla morfologiska strukturer och därigenom generera ekologiska fördelar ("arbete med naturen").
- Strategier för muddring och flytt av sediment bör utformas så att deras potentiella positiva påverkan maximeras. Strategierna bör stödjas genom effektiva övervakningssystem.

Riktlinjer för återkommande underhållsverksamhet inbegripet underhållsmuddring

- Återkommande underhållsverksamhet bör utformas och utföras på ett sätt som garanterar att den inte påverkar berörda Natura 2000-områdets integritet eller bevarandemål negativt. Om möjligt bör verksamhetens potentiella positiva påverkan på flodmynningars och kustzoners bevarandestatus maximeras genom tillämpning av strategier för hållbar sedimenthantering.
- Återkommande underhållsverksamhet bör införlivas i de integrerade skötsel- och förvaltningsplanerna för Natura 2000, likvärdiga förvaltningsplaner eller

förvaltningsplaner för avrinningsdistrikt för att säkerställa att den bedöms och ses över på ett strukturerat sätt med det övergripande syftet att bevara området.

- Underhållsarbeten i eller nära Natura 2000-områden bör utformas specifikt för varje flodmynning eller kustzon och kompletteras med ett övervakningssystem som gör det möjligt att i tid upptäcka och rätta till oväntad negativ påverkan på bevarandemålen.
- Om underhållsarbeten, särskilt med hänsyn till deras regelbundenhet eller karaktär eller de förhållanden under vilka de utförs, kan betraktas som ett enda arbete, kan de, särskilt när de syftar till att behålla ett visst djup i en farled genom regelbunden muddring som är nödvändig för detta syfte, betraktas som ett och samma projekt i den mening som avses i habitatdirektivet.

Om tillstånd för projektet har getts före sista dag för införlivande av direktivet krävs i detta fall inte en förhandsbedömning av projektets påverkan på det berörda området. Underhållsarbeten i Natura 2000-områden omfattas emellertid av en allmän skyldighet enligt artikel 6.2 i habitatdirektivet att förhindra en försämring av livsmiljöer och habitat för arter samt betydande störningar som påverkar de arter för vilka området har utsetts¹⁶.

- Underhållsarbeten som består av olika ingrepp i en farled kan ibland betraktas som skilda projekt, t.ex. på grund av ändrade metoder eller villkor eller en ändring av den regelbundenhet med vilken de utförs. I sådana fall måste vart och ett av projekten underkastas en bedömning av konsekvenserna i enlighet med artikel 6.3 i habitatdirektivet, om de kan få en betydande påverkan på det berörda området.
- Eftersom bestämmelserna i artikel 6.2 alltid är tillämpliga, bör medlemsstaterna undersöka huruvida pågående arbeten kan leda till en försämring av livsmiljöer eller habitat för arter, och vid behov vidta lämpliga åtgärder för att undvika en sådan försämring.

3.4. Hantering av osäkra faktorer: adaptiv förvaltning

När en lämplig bedömning av planer eller projekt utförs i den mening som avses i artikel 6.3 i habitatdirektivet kan det vara nödvändigt att tillämpa försiktighetsprincipen. Bedömningen bör inriktas på att med hjälp av olika underlag, bl.a. nödvändiga undersökningar, och på grundval av bästa tillgängliga vetenskapliga kunskap objektivt visa att Natura 2000-områdets integritet inte kommer att påverkas negativt. Adaptiv förvaltning kan emellertid också användas i situationer när de behöriga myndigheterna, på grund av vetenskapliga begränsningar eller osäkerhet om hur komplexa och dynamiska ekosystem fungerar, inte kan vara fullständigt förvissade om att en negativ påverkan inte kommer att uppstå.

När det inte kan garanteras att en plan eller ett projekt inte kommer att ha en betydande negativ påverkan på ett Natura 2000-område föreskrivs i artikel 6.4 i habitatdirektivet ett undantag enligt vilket planen eller projektet får godkännas om alternativa lösningar saknas, förutsatt att den/det motiveras av tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse och nödvändiga kompensationsåtgärder vidtas för att säkerställa att Natura 2000-nätverket totalt sett förblir sammanhängande. Om dessa bestämmelser är tillämpliga på en plan eller ett projekt (vilket sannolikt är fallet vid de flesta hamnutvecklingsprojekt) är det viktigt att olika aspekter klargörs i ett mycket tidigt skede av plan- eller projektutvecklingen, eftersom de är av avgörande betydelse för utformningen, finansieringen och sist men inte minst tillståndsförfarandet.

---

¹⁶ Se även EU-domstolens dom av den 14 januari 2010 i mål C-226/08, Stadt Papenburg mot Tyskland.

En adaptiv metod för att genomföra en plan, ett projekt eller ett kompensationsystem kan vara särskilt lämplig när det på grund av osäkerhet som beror på olika faktorer (läge, förtroende, oförutsedda förseningar) är omöjligt att tillräckligt noggrant fastställa alla konsekvenser av planen, projektet eller kompensationsystemet och denna osäkerhet inte kan hanteras genom ökad kompensation. I denna situation måste det finnas ett strikt övervakningssystem och ett i förväg fastställt validerat paket med lämpliga korrigeringsåtgärder. Korrigeringsåtgärderna måste göra det möjligt att anpassa de mildrande åtgärderna och/eller kompensationsåtgärderna till den faktiska inverkan och på så sätt säkerställa att den ursprungligen oväntade negativa påverkan neutraliseras.

Ingående riktlinjer om begreppet tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse och om undersökning av alternativa lösningar har redan publicerats i tidigare vägledningar (se bilaga 1).

Riktlinjer för adaptiv förvaltning

- Om en betydande negativ påverkan inte kan förhindras genom mildrande åtgärder, avgörs beslutet om beviljande av tillstånd för projektet enligt bestämmelserna i artikel 6.4 i habitatdirektivet i sista hand av om det finns mindre skadande alternativa lösningar eller tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse.
- Vid eventuell kvarstående vetenskaplig osäkerhet om de mildrande åtgärdernas eller kompensationsåtgärdernas inverkan, måste det finnas ett i förväg fastställt och validerat system för övervakning av den faktiska inverkan samt en ram, såsom en skötsel- och förvaltningsplan för Natura 2000, en integrerad förvaltningsplan eller ett åtgärdsprogram, för att anpassa de mildrande och kompenserande åtgärderna till den faktiska inverkan.

Riktlinjer för övervägande av alternativa lösningar

- När en negativ påverkan förutses bör ett antal alternativa lösningar identifieras för att uppnå målen för planen eller projektet. Dessa alternativa lösningar bör bedömas mot bakgrund av deras sannolika inverkan på bevarandemålen för Natura 2000-området.
- När de behöriga myndigheterna överväger alternativa lösningar bör de inte begränsa sig till dem som föreslagits av upphovsmännen bakom projektet eller planen. Det är den behöriga myndighetens ansvar att överväga alternativa lösningar.
- Vid bedömningen av alternativa lösningar bör man samråda med alla relevanta instanser och organ. Detaljerade uppgifter om de alternativa lösningarna och deras inverkan på berörda Natura 2000-områden bör lämnas och uppgiftskällan bör anges. Försiktighetsprincipen bör tillämpas vid bedömning av alternativen.

Bilaga 1: Europeiska kommissionens meddelanden och vägledningar

EU-kommissionens vägledningar om fågeldirektivet och habitatdirektivet

- Europeiska kommissionen (2000), *Skötsel och förvaltning av Natura 2000-områden: Artikel 6 i art- och habitatdirektivet 92/43/EEG*. Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer, Luxemburg.
http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/provision_of_art6_en.pdf
- Europeiska kommissionen (2002), *Assessment of plans and projects significantly affecting Natura 2000 sites. Methodological guidance on the provisions of articles 6(3) and (4) of the Habitats Directive 92/43/EEC*. Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer, Luxemburg.
http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/natura_2000_assess_en.pdf
- Europeiska kommissionen (2007), *Vägledning om artikel 6.4 i habitatdirektivet 92/43/EEG. Förtydligande av begreppen alternativa lösningar, tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse, kompensationsåtgärder, totalt sett sammanhängande och yttrande från kommissionen*.
http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/guidance_art6_4_en.pdf
- Europeiska kommissionen (2007), *Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the Habitats Directive 92/43/EEC*, 87 sidor.
http://circa.europa.eu/Public/irc/env/species_protection/library?l=/commission_guidance/english/final-completepdf/ EN 1.0 &a=d

EU-kommissionens huvudsakliga vägledningar om ramdirektivet om vatten

- Europeiska kommissionen (2003), *Common implementation strategy for the water framework directive (2000/60/EC), Transitional and coastal waters – Typology, Reference conditions and classification systems*, vägledning nr 5, Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer, Luxemburg, 116 sidor.
http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/guidance_documents&vm=detailed&sb=Title
- Europeiska kommissionen (2003), *Common implementation strategy for the water framework directive (2000/60/EC), Identification and Designation of Heavily Modified and Artificial Water Bodies*, vägledning nr 4, Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer, Luxemburg, 14 sidor.
http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/guidance_documents&vm=detailed&sb=Title
- Europeiska kommissionen (2006), *Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive. Exemptions to the environmental objectives under the Water Framework Directive allowed for new modifications or new sustainable development activities (WFD Article 4.7)*, policydokument.
http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/thematic_documents/environmental_objectives&vm=detailed&sb=Title

- Europeiska kommissionen (2006), *WFD and Hydro-morphological pressures: Focus on hydropower, navigation and flood defence activities. Recommendations for better policy integration*, policydokument, 44 sidor.
http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/thematic_documents/hydromorphology&vm=detailed&sb=Title
- Europeiska kommissionen (2006), *WFD and Hydro-morphological pressures, Good practice in managing the ecological impacts of hydropower schemes; flood protection works; and works designed to facilitate navigation under the Water Framework Directive*, 68 sidor.
http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/thematic_documents/hydromorphology&vm=detailed&sb=Title

Europeiska kommissionens policydokument om havs- och hamnpolitik

- Europeiska kommissionen (2006), *Unionens framtida havspolitik: en europeisk vision för oceanerna och haven*, grönbok, 49 sidor. KOM(2006) 27.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0275:FIN:EN:HTML>
- Europeiska kommissionen (2006), *Motorways of the Sea: Shifting freight off Europe's roads*, Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer, Luxemburg, 6 sidor.
http://ec.europa.eu/transport/intermodality/motorways_sea/doc/2006_motorways_sea_brochure_en.pdf
- Europeiska kommissionen (2007), *En integrerad havspolitik för Europeiska unionen*, 17 sidor, KOM(2007) 575.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0575:FIN:EN:PDF>
- Europeiska kommissionen (2007), *Meddelande om en europeisk hamnpolitik*, 16 sidor, KOM(2007) 616.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0616:FIN:EN:PDF>
- Europeiska kommissionen (2009), *Strategiska mål och rekommendationer för EU:s sjöfartspolitik fram till 2018*, meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén, GD Transport och energi, 19 sidor.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0008:FIN:EN:PDF>

Europeiska kommissionens vägledningar om kustområden och integrerad förvaltning

- Europeiska kommissionen (2002), rekommendation om genomförandet av en integrerad förvaltning av kustområden i Europa (2002/413/EG).
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:148:0024:0027:EN:PDF>
- Europeiska kommissionen (2004), *Living with coastal erosion in Europe – Sediment and Space for Sustainability*, EUrosion, Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer, Luxemburg, 44 sidor.
http://www.euroseion.org/project/euroseion_en.pdf

Andra vägledningar från Europeiska kommissionen

- Europeiska kommissionen (2004), *Development of a Guidance Document on Strategic Environmental Assessment (SEA) and Coastal Erosion*, Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer, Luxemburg, 72 sidor.
http://ec.europa.eu/environment/iczm/pdf/coastal_erosion_fin_rep.pdf
- Europeiska kommissionen (2006), *Att stoppa förlusten av biologisk mångfald till 2010 – och därefter. Att upprätthålla ekosystemtjänster för mänskligt välbefinnande*, Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer, Luxemburg, 15 sidor. KOM(2006) 216.
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2006/com2006_0216en01.pdf
- Europeiska kommissionen (2007), *Anpassning till klimatförändringar i Europa – tänkbara EU-åtgärder*, grönbok, 27 sidor. KOM(2007) 354.
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2007/com2007_0354en01.pdf
- Europeiska kommissionen (2007), *Agenda för en hållbar och konkurrenskraftig europeisk turism*, meddelande från kommissionen, KOM(2007) 621 slutlig.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0621:en:HTML>
- Europeiska kommissionen (2010), *Europa, världens främsta resmål – en ny politisk ram för europeisk turism*, meddelande från kommissionen, KOM(2010) 352 slutlig.
http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/files/communications/communication2010_en.pdf

Bilaga 2: Exempel på privata initiativ i hamnsektorn

1. Ecoports (se www.ecoports.com)

Ecoports är ett forsknings- och utvecklingsprojekt som inleddes 2002 och som ursprungligen samfinansierades av Europeiska kommissionen samt 12 hamnar och hamnorganisationer. Det huvudsakliga målet med Ecoports var att harmonisera de europeiska hamnförvaltningarnas miljöförvaltningsmetoder genom att inrätta ett miljöförvaltningssystem och erfarenhetsutbyte samt genomföra god praxis i hamnrelaterade miljöfrågor.

2. ESPO:s miljöuppförandekod (se www.espo.be)

År 1994 gav European Sea Ports Organisation (ESPO) ut sin första europeiska miljöuppförandekod (*Environmental Code of Practice*), vilken speglade hamnförvaltningarnas kollektiva åtaganden för att förbättra miljön. Den innehåller en rad rekommendationer om integrering av en miljöskyddspolicy i alla aspekter av hamnverksamheten. År 2002 genomförde ESPO en undersökning av fågeldirektivets och habitatdirektivets inverkan på utvecklingen av hamnar. De viktigaste resultaten och rekommendationerna offentliggjordes 2007 i ESPO:s uppförandekod om fågeldirektivet och habitatdirektivet (*Code of Practice on the Birds and Habitats Directives*).

3. Paralia Nature (se www.imiparalianature.org)

Projektet Paralia Nature startades i december 2000 som en informell plattform för att diskutera habitatdirektivet och relaterade frågor och projekt. Projektet är avsett att skapa ett brett sektorsöverskridande samarbete mellan regeringar, hamnar, universitet, icke-statliga organisationer och kunskapscentrum för att utbyta erfarenheter och information.

4. NEW! Delta project (Interreg IIIB – nordvästra Europa, se www.newdelta.org)

Projektet NEW! Delta, som startades i juli 2004, inriktades också på genomförandet av fågeldirektivet och habitatdirektivet. I projektet deltog 10 partner från fyra länder i nordvästra Europa (England, Frankrike, Belgien och Nederländerna), inbegripet hamnmyndigheter, regionala förvaltningar och forskningsinstitut.

5. SedNet (femte ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling, se www.sednet.org)

Sediment Network (SedNet) är ett europeiskt nätverk som syftar till att införliva sedimentrelaterade frågor och kunskaper i europeiska strategier för att stödja miljömålen samt utveckla nya verktyg för sedimenthantering.

6. TIDE (Interreg IV B – Nordsjöprogrammet, se www.tide-project.eu/)

Interregprojektet TIDE startades i september 2009. Det syftar till en integrerad förvaltning av flodmyrningar med kraftiga tidvatten och en betydande grad av sedimenttransport och som används som infartsfarleder till viktiga havshamnar. Ett partnerskap har inrättats mellan hamnmyndigheter, miljöorgan och forskare som är involverade i förvaltningen av flodmyrningarna till Elbe, Scheldt, Humber och Weser för utbyte av erfarenheter och utveckling av verktyg och pilotåtgärder för en integrerad förvaltning av dessa flodmyrningar.

Bilaga 3: ESPO:s checklista för god praxis för att uppnå balans mellan Natura 2000 och den utveckling och verksamhet som utförs i hamnar och farleder (december 2009)

Den här är ett exempel på en checklista som medlemsstaterna kan anta som vägledning för projektutvecklare och hamn- och farledsoperatörer i syfte att öka rättssäkerheten.

Fysisk och integrerad planering

- Befintlig hamn- och farledsverksamhet bedöms ingående, beaktas och vägs in på alla relevanta nivåer av den fysiska planeringen.
- Befintliga hamnars och farleders utveckling och framtida tillväxt är en integrerad del i relevanta fysiska planeringsprocesser.
- Hamn- och farledsverksamhet beaktas i detalj och vägs in i en balanserad och integrerad skötsel- och förvaltningsplan för Natura 2000.

Planering av nya hamn- och farledsprojekt

- Hållbar hamnutveckling är en nyckelfaktor för att få tillstånd att bygga ut hamnrelaterad verksamhet (optimerad markanvändning för hamn-/industriverksamhet, bättre tillvaratagande av skalfördelar, effektivt nyttjande av transportsätt).
- Vad gäller påverkan från sjöfartsverksamhet i eller nära hamnar följer man internationella regler och fördrag (FN:s havsrättskonvention, IMO, Marpol). Hållbar sjöfart främjas genom frivilliga åtaganden (t.ex. *Environmental Ship Index*).
- Åsikterna från olika aktörer, allmänheten och berörda parter beaktas redan från början genom en väl definierad process för involvering av berörda parter. Överenskommelser om alla relevanta frågor baseras så långt det är möjligt på bästa tillgängliga vetenskapliga kunskap.
- Om en betydande påverkan inte kan uteslutas vid en förhandsbedömning, vidtas de ytterligare steg som anges i artikel 6 i habitatdirektivet (fullständig bedömning, alternativa lösningar, mildrande åtgärder, kompensationsåtgärder – se ESPO:s uppförandekod och särskilda EU-riktlinjer).
- Den behöriga myndigheten ska godkänna och bekräfta resultaten från processen för involvering av berörda parter och bedömningarna av hamnutvecklingen samt införliva och säkra dessa (inbegripet beslut som fattas under processen) i relevanta integrerade planer.

Underhållsmuddring

- En strategi för underhållsmuddring har inrättats med beaktande av hydromorfologiska och ekologiska aspekter.
- Muddringsverksamheten baseras på de nyaste uppgifterna och en feedbackprocess där alla relevanta berörda parter deltar. Målet är att verksamheten, med hänsyn till de ekonomiska och rättsliga kraven, ska inverka så litet som möjligt på bevarandemålen för Natura 2000.
- I en integrerad förvaltningsplan fastställs en strategi eller ett system för hållbar underhållsmuddring. Muddringen grundas på allmänna principer som är förenliga med bevarandemålen och utförs på ett flexibelt sätt med hänsyn till de särskilda kraven i ett dynamiskt tidvattenpåverkat flodmynnings-, flod- eller kustsystem.

- Muddringsverksamheten har optimerats enligt följande ordning:
  - Teknisk genomförbarhet, tillgång till muddrare.
  - Säkerhet, nautiska krav, navigerbarhet.
  - Rättsligt bindande ekologiska krav (fågeldirektivet, habitatdirektivet, ramdirektivet om vatten etc.)
  - Administrativa föreskrifter (t.ex. förvaltningsplaner, områdesspecifika mål).
  - Fullständig integrering av långsiktiga övergripande hydromorfologiska, sedimentrelaterade och ekologiska kriterier.
  - Kortsiktiga och/eller lokala kriterier.
  - Kostnadseffektivitet.
  - Andra icke-bindande aspekter såsom överenskommelser med berörda parter.

Åtgärder för skötsel och förvaltning samt underhåll av Natura 2000-områden

- Målsättningen bör vara att genomförbara bevarandemål för områdena ska uppfyllas i balans med en långsiktig hamn- och farledsutveckling.
- Hamn- och farledsmyndigheterna bör redan från början aktivt involveras i upprättandet av skötsel- och förvaltningsplaner.
- För hanteringen av osäkra faktorer (kunskaper om ekosystemen, förhållandet mellan orsak och verkan) bör forsknings- och övervakningssystem inkluderas som en del i skötsel- och förvaltningsplanerna.

Bilaga 4: Jämförelse av förfarandena vid lämplig bedömning, miljökonsekvensbeskrivning och strategisk miljöbedömning

	Lämplig bedömning	Miljökonsekvensbeskrivning (MKB)	Strategisk miljöbedömning (SMB)
Vilket slag av utveckling bedöms?	Alla planer eller projekt som – antingen enskilt eller i kombination med andra planer/projekt – kan ha en betydande påverkan på ett Natura 2000-område (utom planer eller projekt som är direkt kopplade till skötseln eller förvaltningen av bevarandeområdet).	Alla projekt som förtecknas i bilaga I. För projekt som förtecknas i bilaga II ska behovet av MKB bestämmas från fall till fall och i enlighet med de trösklar eller kriterier som fastställts av medlemsstaterna (med beaktande av kriterierna i bilaga III).	Alla planer och program a) som utarbetas inom områdena jordbruk, skogsbruk, fiske, energi, industri, transporter, avfallshantering, vattenförvaltning, telekommunikationer, turism, stads- och landsbygdsplanering eller markanvändning och i vilka fastställs ett tillståndsförfarande för de projekt som förtecknas i bilagorna I och II till direktiv 85/337/EEG, eller b) som mot bakgrund av sin troliga påverkan på ett område ska genomgå en bedömning i enlighet med artikel 6 eller 7 i direktiv 92/43/EEG.
Vilken inverkan bedöms?	Bedömningen bör göras mot bakgrund av bevarandemålen för området (avseende de arter/livsmiljötyper för vilka området har utsetts.) Inverkan bör bedömas för att avgöra huruvida det berörda områdets integritet kommer att påverkas negativt.	Direkt och indirekt, sekundär, kumulativ, kortsiktig, medelsiktig och långsiktig, permanent och tillfällig, positiv och negativ betydande påverkan på vilda djur och växter.	Sannolik betydande miljöpåverkan, inbegripet på den biologiska mångfalden, populationer, människors hälsa, vilda djur och växter, jord, vatten, luft, klimatfaktorer, materiella tillgångar, kulturarv (även arkitektoniskt och arkeologiskt kulturarv) och landskap samt sambandet mellan dessa.
Vem utför bedömningen?	Det är den behöriga myndighetens ansvar att se till att en lämplig bedömning görs. I samband med detta kan projektutvecklaren behöva utföra alla nödvändiga undersökningar och lämna alla nödvändiga uppgifter till den behöriga myndigheten för att denna ska kunna fatta ett välgrundat beslut. Den behöriga myndigheten kan	Projektutvecklaren.	Den behöriga planläggningsmyndigheten.

	vid behov också samla in relevant information från andra källor.		
Hålls samråd med allmänheten/andra myndigheter?	Inte obligatoriskt, men rekommenderas ("vid behov").	Obligatoriskt samråd innan utvecklingsförslaget antas. Medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att garantera att de myndigheter som kan komma att beröras av projektet på grund av sitt särskilda ansvar i miljöfrågor ges tillfälle att yttra sig om tillståndsansökan. Det samma gäller allmänheten.	Obligatoriskt samråd innan planen eller programmet antas. Myndigheterna och allmänheten ska tidigt ges en faktisk möjlighet att med en rimlig tidsfrist framföra sin åsikt om förslaget till plan eller program samt den åtföljande miljörapporten innan planen eller programmet antas eller överlämnas till lagstiftningsförfarandet. Medlemsstaterna ska ange med vilka myndigheter samråd ska ske och som kan komma att beröras på grund av sitt särskilda ansvar i miljöfrågor.
Hur bindande är resultaten?	Bindande. De behöriga myndigheterna får ge tillstånd för planen eller projektet först efter att ha säkerställt att den/det inte kommer att ha en negativ påverkan på områdets integritet.	Samrådsresultaten och de uppgifter som samlats in som en del av miljökonsekvensbeskrivningen måste beaktas under tillståndsförfarandet.	Miljörapporten och inkomna synpunkter ska beaktas vid utarbetandet av planen eller programmet och innan den/det antas eller överlämnas till lagstiftningsförfarandet.

ORDLISTA

Alternativa lösningar: Olika sätt att uppnå målen för en plan eller ett projekt. Kommissionen har angett att "de kan utgöras av alternativa placeringar, annan skala eller utformning eller alternativa processer" (EU-kommissionens vägledning om artikel 6.3 och 6.4, 2001).

Lämplig bedömning: Den process som anges i artikel 6.3 i habitatdirektivet och genom vilken en plans eller ett projekts potentiella påverkan på ett Natura 2000-område bedöms mot bakgrund av bevarandemålen för området i syfte att se till att planen eller projektet inte kommer att ha en negativ påverkan på områdets integritet.

Kompensationsåtgärder: Ett krav enligt artikel 6.4 som är tillämpligt när skada på ett område motiveras av att alternativ saknas samt av tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse. Kompensationsåtgärder måste utformas för att säkerställa att Natura 2000-nätverket totalt sett förblir sammanhängande. Detta betyder vanligen att man innan skadan inträffar skapar lämpliga och fullständigt fungerande livsmiljöer så nära som möjligt den plats där skadan kommer att ske.

Kumulativ inverkan: Inverkan som över rum och tid ackumuleras från olika planer/projekt.

Försämring: Fysisk försämring som påverkar en arts livsmiljö, häckningsplats eller viloplats. Till skillnad från förstörelse kan en försämring ske långsamt och gradvis minska områdets funktionalitet såväl kvalitativt som kvantitativt och leda till att den efter en viss tid går fullständigt förlorad.

Störning: En tillfällig eller permanent förändring av miljöförhållandena (t.ex. genom buller, ljuskälla) som kan ha en negativ påverkan på en livsmiljö eller en art. En störning kan skada en skyddad art, t.ex. genom att minska möjligheterna till överlevnad, möjligheterna till en lyckad häckning eller reproduktionsförmågan, och kan även ha en indirekt påverkan (t.ex. genom ökad konkurrens om föda).

Gynnsam bevarandestatus: En livsmiljös bevarandestatus anses gynnsam när dess naturliga utbredningsområde och de ytor den täcker inom detta område är stabila eller ökande, den särskilda struktur och de särskilda funktioner som är nödvändiga för att den ska kunna bibehållas på lång sikt finns, och sannolikt kommer att finnas under en överskådlig framtid, och bevarandestatusen hos dess typiska arter är gynnsam (artikel 1 e i habitatdirektivet).

Bevarandestatusen för en art anses gynnsam när en livskraftig population upprätthålls på lång sikt, artens naturliga utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska i framtiden och det finns, och sannolikt kommer att fortsätta att finnas, en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer ska bibehållas på lång sikt.

Livsmiljö av gemenskapsintresse: En av de livsmiljötyper som anges i bilaga I till habitatdirektivet.

Tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse: Ett krav enligt artikel 6.4 som innebär att en plan eller ett projekt under vissa omständigheter får genomföras även om det vid en lämplig bedömning inte har kunnat säkerställas att ett Natura 2000-områdes integritet inte kommer att påverkas negativt.

Mildrande åtgärder: Åtgärder som syftar till att under eller efter genomförandet av en plan eller ett projekt minimera eller till och med förhindra dess negativa påverkan.

Övervakning: Insamling och analys av uppgifter från upprepade observationer eller mätningar för att utvärdera förändringar i förhållandena och framsteg mot att uppfylla ett skötsel- eller förvaltningsmål.

Natura 2000-område: Ett område som har utsetts att ingå i Natura 2000-nätverket, vilket omfattar särskilda skyddsområden och områden av gemenskapsintresse som godkänts av Europeiska kommissionen och som förklarats som särskilda bevarandeområden av medlemsstaterna.

Kompensation för förlust av biologisk mångfald: Detta är en bevarandeåtgärd som är avsedd att kompensera för den kvarstående oundvikliga skada för den biologiska mångfalden som ett utvecklingsprojekt orsakar och som syftar till att undvika en nettoförlust av den biologiska mångfalden.

Försiktighetsprincipen: När de vetenskapliga underlagen är otillräckliga, icke övertygande eller osäkra och en preliminär saklig vetenskaplig bedömning ger vid handen att möjliga effekter på miljö, människors, djurs eller växters hälsa kan vara oacceptabla och inte stå i överensstämmelse med den valda skyddsnivån ska brist på vetenskaplig säkerhet inte användas som ett skäl att skjuta upp kostnadseffektiva åtgärder för att förhindra miljöförsämring (Rioförklaringen, 1992, och Europeiska kommissionen, 2000).

Skyddsvärt intresse: De livsmiljötyper som anges i bilaga I eller de arter som anges i bilaga II till habitatdirektivet, de arter som anges i bilaga I till fågeldirektivet eller de regelbundet förekommande flyttfågelarter som inte anges i bilaga I, för vilka ett Natura 2000-område har utsetts.

Område av gemenskapsintresse: Definieras i habitatdirektivet (92/43/EEG) som ett område som, i den biogeografiska region eller de biogeografiska regioner det tillhör, väsentligt bidrar till att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos någon av livsmiljöerna i bilaga 1 eller någon av arterna i bilaga 2, och som också kan bidra väsentligt till att nätet Natura 2000 blir sammanhängande samt till bibehållandet av den biologiska mångfalden inom den biogeografiska region eller de biogeografiska regioner som avses. Medlemsstaterna föreslår för kommissionen vilka områden som ska utses till områden av gemenskapsintresse och när de väl har godkänts måste medlemsstaterna utse dem till särskilda bevarandeområden.

Särskilt bevarandeområde: Ett område av gemenskapsintresse som medlemsstaterna har utsett genom lagar eller andra författningar eller genom avtal, och där nödvändiga åtgärder genomförs för att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos livsmiljöerna eller populationerna av de arter för vilka området utsetts.

Särskilt skyddsområde: Ett skyddat område som i enlighet med fågeldirektivet utsetts för de arter som anges i bilaga I till direktivet och/eller regelbundet förekommande flyttfågelarter och som ingår i Natura 2000-nätverket.

Arter av gemenskapsintresse: De arter som anges i bilaga II och/eller bilaga IV eller V till habitatdirektivet.

Berörda parter: Människor eller organisationer som kommer att påverkas av eller påverka ett program, ett projekt eller en åtgärd.

Övervakning: Ett omfattande program för systematisk övervakning för att inhämta en rad observationer i syfte att utröna den variabilitet som kan förekomma över tiden.

Europeiska unionen

Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå

2011, 46 p 21.0 x 29.7 cm

ISBN 978-92-79-20345-9

doi:10.2779/90573

